

Ouders en leerkrachten op één lijn

Ouderbetrokkenheid in het basisonderwijs

Rianne Tempelaar
Christelijke Hogeschool Ede
Afstudeeronderzoek Leraar Basisonderwijs (Pabo)
Augustus 2013
Begeleider: Hilda Paalman-Vos

Ouders en leerkrachten op één lijn

Ouderbetrokkenheid in het basisonderwijs

Rianne Tempelaar

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoek naar de communicatie en samenwerking tussen ouders en leerkrachten. Tijdens mijn afstudeerperiode heb ik hier onderzoek naar gedaan. Ik heb veel plezier beleefd aan het in de praktijk brengen van de kennis die ik in mijn studie opgedaan heb. In dit voorwoord wil ik graag diegenen bedanken die een bijdrage hebben geleverd aan mijn onderzoek.

Allereerst wil ik Hilda Paalman-Vos en Nienke van Wezel bedanken voor hun deskundige begeleiding bij het onderzoek. Daarnaast wil ik mijn ouders bedanken voor de steun en support die zij mij thuis hebben geboden, in het bijzonder mijn vader Wim Tempelaar die kritisch heeft meegelezen. Ook heb ik veel steun gehad aan Wiljanne Vreugdenhil-Boon die vooral heeft geholpen om een goede structuur aan te brengen in dit onderzoek en bereid was het onderzoek meerdere malen door te lezen.

Het onderzoek is gedaan op basisschool 'de Appelgaard'. Zonder hun medewerking had dit onderzoek niet tot stand kunnen komen. Daarom wil ik ook hen hartelijk bedanken voor de medewerking die zij hebben verleend.

Dit onderzoek is vooral interessant voor alle ouders en leerkrachten van de basisschool. Ook voor anderen die geïnteresseerd zijn in dit onderwerp is dit onderzoek interessant. Er zal altijd sprake blijven van communicatie en samenwerking tussen ouders en de school. Dit onderzoek geeft dan ook praktische adviezen om er in de praktijk mee om te gaan.

Veel plezier met het lezen van deze scriptie!

INHOUD

Voorwoord.....	5
Samenvatting.....	10
1. Inleiding.....	11
1.1 Actualiteit van het onderwerp	11
1.2 Model	11
1.2.1 Toelichting van het model	11
1.3 Eerder onderzoek en definities	13
1.4 Hoofd- en deelvragen.....	13
1.5 Doelstelling van het onderzoek.....	13
2. Welke verantwoordelijkheden heeft de leerkracht om de samenwerking zo optimaal mogelijk te laten verlopen?.....	14
2.1 Inleiding.....	14
2.2 Uitgangspunten van eerder onderzoek.....	14
2.3 Visie op ouderbetrokkenheid	15
2.4 Verantwoordelijkheden in de samenwerking met ouders	16
2.5 Deelconclusie.....	17
3. Welke verantwoordelijkheden hebben ouders om de samenwerking zo optimaal mogelijk te laten verlopen?.....	18
3.1 Inleiding.....	18
3.2 Vertrouwen als basis van wederzijdse betrokkenheid	18
3.3 Verantwoordelijkheden vanuit loyaliteit	18
3.4 Maatschappelijke verantwoordelijkheden.....	19
3.5 Verantwoordelijkheden in de opvoeding.....	19
3.6 Deelconclusie.....	20
4. Welke competenties van leerkrachten beïnvloeden de samenwerking met ouders?	22
4.1 Inleiding.....	22
4.2 Competentiemodel Schouten en Nelissen.....	23
4.2.1 Menstypen	23

4.3	Competentiemodel PABO CHE.....	24
4.4	Competenties met elkaar vergeleken.....	24
4.5	Deelconclusie.....	25
5.	Welke competenties van ouders beïnvloeden de samenwerking met leerkrachten?	27
5.1	Inleiding.....	27
5.2	Competentiemodel Schouten en Nelissen.....	27
5.3	Deelconclusie.....	28
6.	Welke communicatietechnieken hebben een positieve en duurzame uitwerking op de communicatie en samenwerking tussen ouders en leerkrachten?	29
6.1	Inleiding.....	29
6.2	Roos van Leary.....	29
6.3	NLP.....	30
6.3.1	Introductie.....	30
6.3.2	Rapport	31
6.3.3	Flexibiliteit van gedrag.....	32
6.4	Deelconclusie.....	33
7.	Conclusies.....	35
7.1	Achtergrond van het onderzoek.....	35
7.2	Verantwoordelijkheden van leerkrachten en ouders	36
7.3	Competenties van leerkrachten en ouders.....	36
7.4	Communicatietechnieken	37
7.5	Het kind centraal.....	37
	Praktijkonderzoek	39
8.	Inleiding praktijkonderzoek	40
9.	Methode beschrijving.....	41
9.1	Onderzoeksdeelnemers en wervingsprocedure	41
9.2	Gekozen onderzoeksmethoden en analysetechnieken	41
10.	Resultaten	44
10.1	Oudertevredenheidsonderzoek.....	44

10.2	Observaties.....	46
10.2.1	Aannames en resultaten	46
10.3	Interviews.....	49
10.3.1	Interview onder leerkrachten	49
10.3.2	Interview onder ouders	55
11.	Conclusie, discussie en aanbevelingen	58
11.1	Conclusie	58
11.1.1	Verantwoordelijkheden.....	58
11.1.2	Competenties.....	59
11.1.3	Communicatietechnieken	59
11.2	Discussie.....	59
11.2.1	Beperkingen van het onderzoek	60
11.2.2	Vervolgonderzoek.....	60
11.3	Aanbevelingen.....	61
12.	Bibliografie	63
13.	Bijlagen.....	65
13.1	Bijlage 1: Kennis maken met de ander	66
13.2	Bijlage 2: Acht snelle manieren om rapport aan te scherpen.....	67
13.3	Bijlage 3: Oudertevredenheidsonderzoek	68
13.3.1	Basisvragenlijst	68
13.3.2	Oudervragenlijst	68
13.3.3	Leerkrachten vragenlijst.....	69
13.4	Bijlage 4: Instrument observatieonderzoek.....	70
13.5	Bijlage 5: Instrument semigestructureerd interview.....	71
13.6	Bijlage 6: Resultaten observatieonderzoek.....	72
13.7	Bijlage 7: Resultaten observatieonderzoek controlegroep	73

SAMENVATTING

Wanneer de samenwerking tussen ouders en leerkrachten optimaal verloopt, komt dat ten goede aan het kind en zijn ontwikkeling. Voor ouders en leerkrachten staat het kind centraal. Het gaat er om dat het kind zo goed mogelijk kan blijven ontwikkelen. Het kind, zijn gedrag en ontwikkeling worden op allerlei verschillende manieren beïnvloed. Allereerst door de ouders met hun verantwoordelijkheden bij de opvoeding van hun kind. Daarnaast ook door de leerkracht op school die veel verantwoordelijkheden draagt. Daarbij spelen verschillende competenties een rol. Kennis, houding en vaardigheden met betrekking tot de opvoeding en ontwikkeling van een kind zijn van invloed op het verloop van de ontwikkeling van een kind. Een goede communicatie is belangrijk om de samenwerking goed te laten verlopen. Daarom is het belangrijk te verdiepen in:

- de verantwoordelijkheden die ouders dragen in de opvoeding en ontwikkeling voor hun kind;
- verantwoordelijkheden die leerkrachten dragen voor de ontwikkeling van het kind;
- competenties van de leerkracht die van invloed zijn op de samenwerking met ouders;
- competenties die voor ouders van belang zijn in de samenwerking met de leerkracht;
- communicatietechnieken die van belang kunnen zijn in de communicatie tussen ouders en leerkrachten.

De school kan het gedrag van ouders niet veranderen. Ouders kun je ook niet dwingen om bepaalde competenties te ontwikkelen, ook al komt dit ten goede aan de ontwikkeling van het kind. Zij kunnen alleen zichzelf veranderen. Als leerkracht kun je er wel voorzichtig op wijzen. Daarom worden de competenties die voor ouders van belang kunnen zijn wel benoemd, maar dit onderzoek richt zich in het bijzonder op competenties van de leerkracht.

Om aan te geven waar ouders en leerkrachten verder nog mee te maken hebben wordt ook de achtergrond beschreven in de inleiding. Bij ouders kan de culturele of spirituele achtergrond van invloed zijn op de normen en waarden die ze voor hun kind hanteren. Ook de financiële status, opleidingsniveau en de sociale status komen aan bod. Leerkrachten hebben op hun beurt ook te maken met hun eigen identiteit, wetgeving en netwerken waardoor het functioneren wordt beïnvloed. Deze aspecten worden toegelicht om een beeld te geven van de verschillende onderdelen en lagen die van (indirecte) invloed zijn op de ontwikkeling en opvoeding van het kind.

Samenwerking met ouders is een keuze van de leerkracht. Opleidingen geven daar nog niet altijd de juiste begeleiding in. Vaak zien we dat er veel aandacht wordt besteed aan het begeleiden van de kinderen in hun ontwikkeling, maar wordt er minimaal aandacht gegeven aan de begeleiding van een ouder in de ontwikkeling van zijn kind. Het is belangrijk daar aandacht aan te geven. Vertrouwen is het sleutelwoord dat onthouden moet worden tijdens het lezen van deze studie. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat ouders en leerkrachten het samenwerken erg belangrijk vinden en graag nadenken over verbetering en invulling daarvan.

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de achtergrond weergegeven van de literatuurstudie die volgt in de hoofdstukken 2 tot en met 6. Definities die belangrijk zijn voor dit onderzoek worden omschreven. Het centrale in dit onderzoek wordt toegelicht en daarnaast wordt de relevantie van dit onderzoek beschreven.

1.1 ACTUALITEIT VAN HET ONDERWERP

Ouderbetrokkenheid is een actueel en veel besproken onderwerp. Dit komt doordat de bewustwording rondom het belang van een goede communicatie tussen ouder en kind steeds verder toeneemt. Daarnaast streeft de overheid er naar om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Het maken van een ouderplan of activiteiten vanuit scholen gericht op meer ouderbetrokkenheid is daarvan een gevolg. Onderwijsachterstanden moeten worden ingehaald en daarbij kan ouderbetrokkenheid een goede bijdrage leveren (Klaster, 2010). Ouders en leerkrachten hebben veel met elkaar gemeen. Ze oefenen beiden gezag uit over de kinderen. Het is belangrijk voor het kind dat er een goede samenwerking tussen de school en de ouders is om zo optimaal mogelijk te kunnen leren. Ouders en leerkrachten hebben elkaar nodig. Wanneer er geen wederzijdse samenwerking is, kan dit consequenties hebben voor de ontwikkeling van het kind (Omer, 2007). In dit afstudeeronderzoek wordt onderzocht hoe die steun het beste tot zijn recht komt. Hierbij staat de rol van de leerkracht als professional en de rol van de ouder als ervaringsdeskundige centraal en wordt onderzocht wat er gedaan kan worden om zo optimaal mogelijk samen te werken ten behoeve van het kind. In dit onderzoek gaat het voornamelijk over ouderbetrokkenheid, omdat dit sterk van invloed is op de ontwikkeling en opvoeding van het kind. Onder ouderbetrokkenheid wordt verstaan dat ouders betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind op de school. Ouders en de school zijn partners voor elkaar tijdens de opvoeding in de schoolcarrière en ouders kunnen als partner van de school verschillende taken vervullen.

1.2 MODEL

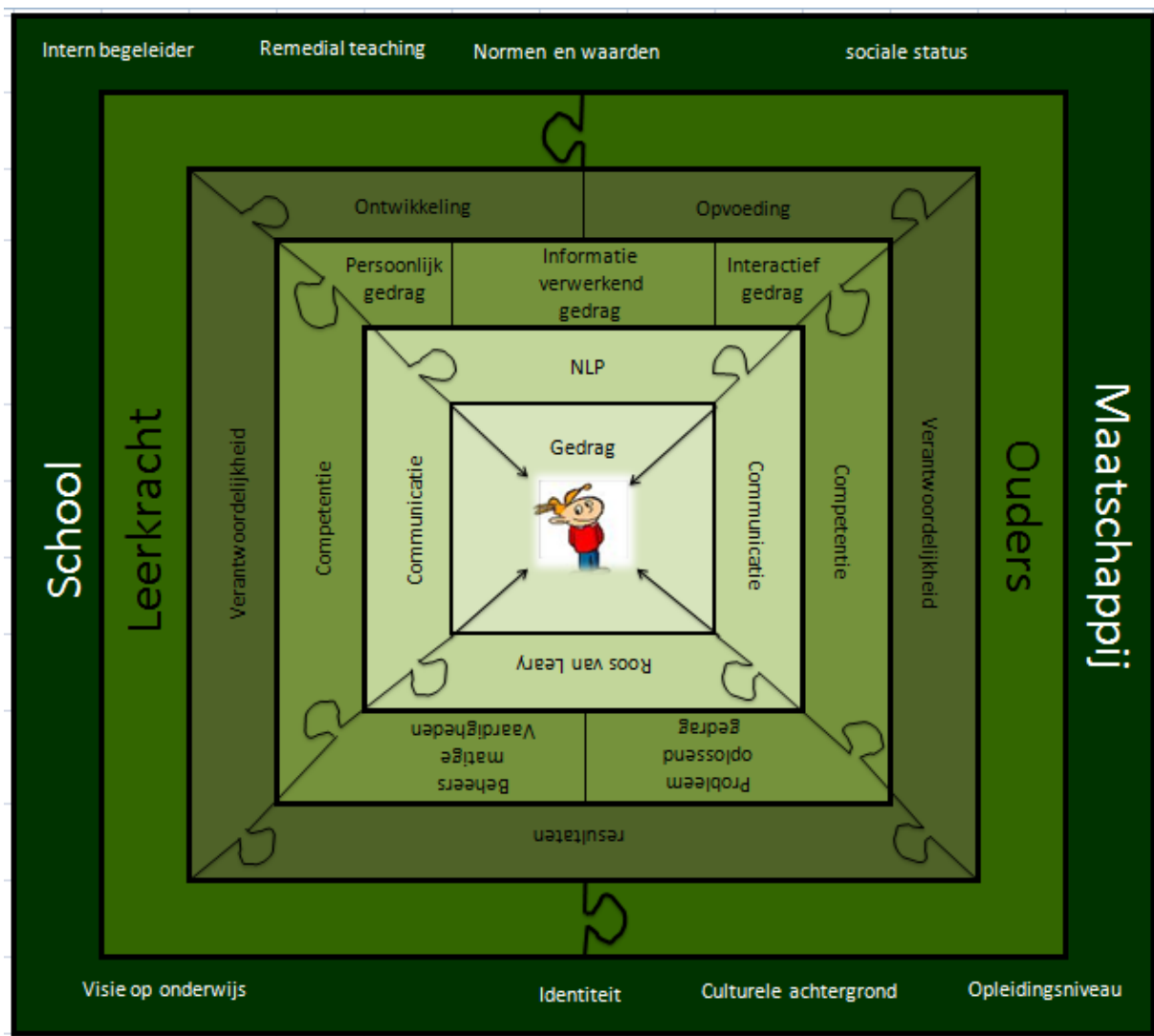
1.2.1 TOELICHTING VAN HET MODEL

Aan de hand van het theorieonderzoek is een theoretisch model geschetst. (zie figuur 1 onderaan de paragraaf). Hierin wordt weergegeven dat de leerkracht en de ouder niet op zich zelf staan. In de linkerhelft gaat het veelal over de school en de leerkracht en in de rechterhelft gaat het over ouders en de maatschappij waarin we leven. Een aantal kernwoorden staan in het midden van een ring tussen ouders en leerkrachten in. Dit betekent dat dit een kernwoord is dat te maken heeft met ouders en leerkrachten. De buitenste ring vormt de achtergrond van mijn onderzoek. Hierin staat beschreven waar de school zoal mee te maken heeft. De school heeft bijvoorbeeld te maken met collega's, ouders, professionals, instellingen, bedrijven en collega-scholen. Zonder samenwerking kan de samenhang in dit netwerk niet blijven bestaan. Daarnaast is de visie van een school van belang voor hoe er gehandeld wordt. Ook de maatschappij van tegenwoordig speelt een grote rol voor scholen, ouders en leerkrachten. Dat komt tot uiting in normen en waarden, identiteit, de sociale status, de culturele achtergrond en het opleidingsniveau. Het model wordt vanuit de buitenste ring tot aan de binnenste ring opgebouwd in de deelvragen. Hierin komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Verantwoordelijkheden van leerkrachten
- Verantwoordelijkheden van ouders
- Competenties van leerkrachten
- Competenties van ouders
- Communicatietechnieken

De leerkracht vertegenwoordigt de school en moet professioneel omgaan met de omgeving. Daarin komt de identiteit van de leerkracht naar voren. De leerkracht is medeverantwoordelijk

voor de beslissingen die de school maakt en het beleid dat de school voert. Het hangt er dus niet alleen vanaf welke competenties de leerkracht heeft, maar ook de identiteit van de school waar de leerkracht werkt doet er toe. Professionaliteit is hier het sleutelwoord. Dat is het bekwaam zijn in het uitoefenen van het beroep. Kennis en vaardigheden moeten in verschillende situaties en op verschillende manieren toegepast kunnen worden. Ervaring zorgt er voor dat kennis en vaardigheden worden uitgebreid. De professionele houding blijft onmisbaar (Den Bakker, 2005). Allereerst staat het kind boven op de piramide. Hij is het centrale punt waarbij het draait om het kind en zijn gedrag. Ouders en kinderen moeten beter kunnen samenwerken, zodat dit ten goede komt aan de ontwikkeling van het kind thuis en op school. Het model is vierkant. Toch zit er een bepaalde opbouw in; de kleuren zijn van donker naar licht om te laten zien dat het kind centraal staat. Het is een piramide met goede funderingen. Er gebeurt van alles om het kind heen om hem te helpen. De piramide is groen gekleurd, omdat dit de menselijke psyche, instincten en emoties toont. In dit onderzoek wordt daarover ook veel geschreven. Communicatie en samenwerking hebben daar alles mee te maken. De psyche bepaalt de emotionele en instinctieve verwerking van bepaalde situaties. Ook in de relaties tussen ouders en leerkrachten wordt gereageerd vanuit de psyche (Psychologie, 2007). Dit is uitgebreid beschreven in de laatste deelvraag. Hier komen gesprekstechnieken aan bod die kunnen helpen om effectiever te kunnen communiceren.

Figuur 1: Model ouders en leerkrachten op een lijn

1.3 EERDER ONDERZOEK EN DEFINITIES

Door definities weer te geven wordt duidelijk waarover het in dit onderzoek gaat. Het gaat om wat een leerkracht nodig heeft om de samenwerking met ouders zo optimaal mogelijk te laten verlopen ten behoeve van het kind. Hierbij wordt er van uitgegaan dat ouderbetrokkenheid de wederzijdse betrokkenheid tussen ouders en leerkrachten is. Hierin wordt gestreefd naar optimale afstemming van de opvoeding en ontwikkeling van de kinderen thuis en op school. Bijdragen van ouders aan de school op de ontwikkeling van de kinderen en het deelnemen aan de schoolorganisatie maken daar onderdeel van uit (Van der Sande, 2010). Ook in andere onderzoeken zijn onderwerpen als ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie en educatief partnerschap actueel. Zo geeft Epstein (2001) een brede definitie van ouderbetrokkenheid. Ze benadrukt het belang van de wederzijdse betrokkenheid van ouders en scholen, op school en thuis. Daarbij onderscheidt ze verschillende typen ouderbetrokkenheid, waarin zowel de school als de ouders een rol vervullen. Allereerst wordt de rol van de ouders genoemd, die terug te zien is in de opvoeding en de schoolcarrière van hun kinderen en de ondersteuning daarbij vanuit de school. Ook de communicatie tussen ouders en de school en gerichtheid op de buurt rondom de school wordt onderscheiden. Daarnaast wordt ook het doen van vrijwilligerswerk door ouders op de school van hun kinderen genoemd. Als laatste wordt het deelnemen aan besluitvorming in de schoolorganisatie en de mogelijkheid die de school daartoe biedt genoemd. Desforges en Abouchar (2003) definiëren ouderbetrokkenheid erg breed. Volgens hen is het een term voor uiteenlopende activiteiten met aspecten als de manier waarop ouders hun partnerschap invullen en hun kinderen helpen met huiswerk, de manier waarop ouders met leerkrachten praten en de manier waarop ouders aanwezig zijn bij activiteiten op de school. Volgens Verhoeven (2003) zijn er meerdere dimensies en aspecten te onderscheiden. Een van die aspecten is communicatie thuis en op school. Ouderbetrokkenheid thuis gaat over huiswerkbegeleiding die de kinderen van hun ouders ontvangen. Op school zijn ouders betrokken als ze vrijwilligerswerk voor de school uitvoeren of bijvoorbeeld deelnemen in de ouderraad of medezeggenschapsraad.

1.4 HOOFD- EN DEELVRAGEN

Aan de hand van deze informatie ontstaat voor dit onderzoek de volgende hoofdvraag:
Wat hebben ouders en leerkrachten nodig om de samenwerking tussen beide partijen zo optimaal mogelijk te laten verlopen ten behoeve van het kind?

Om dit onderzoek zo goed mogelijk vorm te kunnen geven zijn er bij de hoofdvraag verschillende deelvragen geformuleerd.

1. Welke verantwoordelijkheden heeft de leerkracht om de samenwerking zo optimaal mogelijk te laten verlopen?
2. Welke verantwoordelijkheden hebben ouders om de samenwerking zo optimaal mogelijk te laten verlopen?
3. Welke competenties van leerkrachten beïnvloeden de samenwerking met ouders?
4. Welke competenties van ouders beïnvloeden de samenwerking met leerkrachten?
5. Welke communicatietechnieken hebben een positieve en duurzame uitwerking op de communicatie en samenwerking tussen ouders en leerkrachten?

1.5 DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK

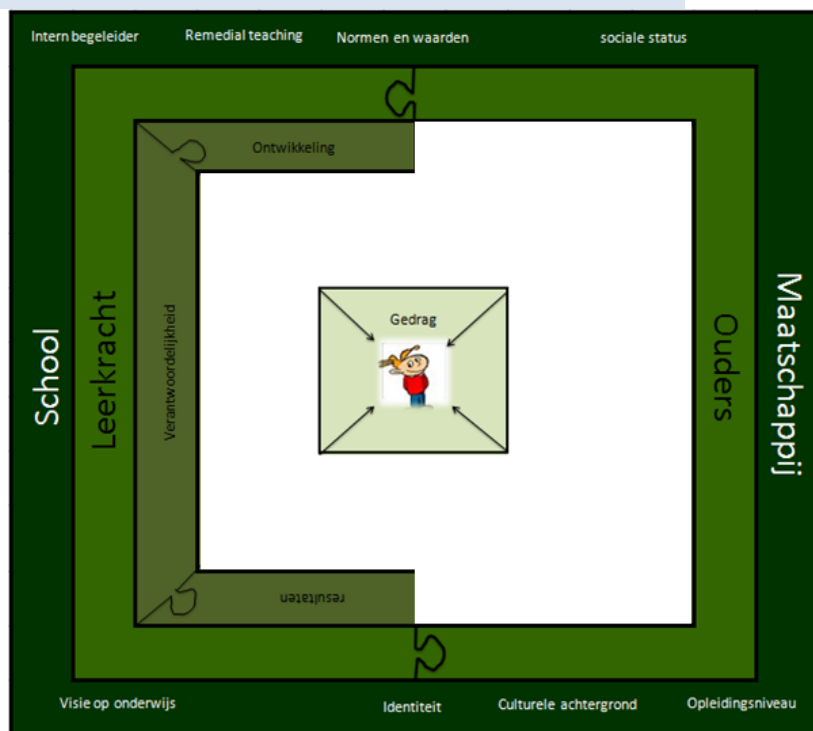
Dit onderzoek is van belang vanwege de adviezen die worden gegeven om de samenwerking tussen ouders en leerkrachten te optimaliseren ten behoeve van het kind. Bij het bestuderen van dit onderzoek kunnen aanbevelingen worden toegepast en bestaat er de kans ouderbetrokkenheid te verbeteren. Dit leidt tot de volgende centrale doelstelling in dit onderzoek:

Dit onderzoek heeft als doel te onderzoeken wat ouders en leerkrachten nodig hebben voor een optimale samenwerking en communicatie, zodat het kind zo optimaal mogelijk kan blijven leren.

2. WELKE VERANTWOORDELIJKHEDEN HEEFT DE LEERKRACHT OM DE SAMENWERKING ZO OPTIMAAL MOGELIJK TE LATEN VERLOPEN?

2.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk gaat over de verantwoordelijkheden die de school heeft als het gaat om de ontwikkeling van het kind. In figuur 2 wordt dit inzichtelijk gemaakt. In de tweede ring wordt weergegeven dat het in dit hoofdstuk de leerkracht betreft die verantwoordelijkheid heeft in de ontwikkeling van het kind. Resultaten van het kind op school hebben veel te maken met de verantwoordelijkheid van de leerkracht. In dit hoofdstuk wordt eerst gekeken naar wat onderzoek zegt over de verantwoordelijkheden van de school. De verantwoordelijkheden van de ouders, die zich aan de andere kant van de ring bevinden, worden in het volgende hoofdstuk besproken. Verder wordt gekeken naar de visie van een school op ouderbetrokkenheid en wat daarin de verantwoordelijkheden van de leerkrachten zijn. Aan de hand van theorie zullen deze verantwoordelijkheden naar voren komen en zullen deze schuin gedrukt worden. Zo zal uiteindelijk antwoord gegeven worden op de vraag welke verantwoordelijkheden er bij de leerkracht passen.

Figuur 2: Verantwoordelijkheden van de leerkracht

2.2 UITGANGSPUNTEN VAN EERDER ONDERZOEK

Wanneer gekeken wordt naar verschillende onderzoeken die zijn gedaan op het gebied van ouderbetrokkenheid valt op dat deze onderzoeken niet allemaal even betrouwbaar zijn, omdat de uitkomsten te verschillend zijn. Effecten van ouderbetrokkenheid kunnen daarom niet zomaar worden overgenomen. Verschillende resultaten van onderzoeken worden toegelicht om beeld te krijgen van de verschillen die er bestaan. Desforges en Abouchar (2003) hebben een uitgebreide literatuurstudie gedaan naar de effecten van ouderbetrokkenheid. Zij hebben vijftig verschillende onderzoeken gebruikt om de effecten in kaart te brengen. Zo vonden zij geen effecten op gedrag en prestaties van de kinderen. Wel vonden zij dat een minimale mate van ouderbetrokkenheid op school een voorwaarde is voor betrokkenheid van ouders thuis. Ouders weten zonder betrokkenheid op school niet wat er van hen wordt verwacht als het gaat om de ondersteuning van hun kinderen thuis. Deze betrokkenheid thuis heeft wel effect op schoolprestaties en gedrag van kinderen. Anders dan het bovengenoemde onderzoek heeft ouderbetrokkenheid volgens een Britse review uit 2003 van 13 onderzoeken en een Amerikaanse review uit 2002 van 51 onderzoeken wel een positief effect op de prestaties van de kinderen op school. Het CPS, een landelijke adviesorganisatie voor onderwijsontwikkeling en advies, heeft gedrag, leerprestaties en werkhouding gemeten en dit door middel van een literatuurstudie in kaart gebracht. In het advies, dat hieruit is voortgekomen, worden de positieve aspecten van ouderbetrokkenheid onderstreept. Daar wordt aan toegevoegd dat ouderbetrokkenheid een positieve invloed heeft op het functioneren van de school, de omgeving en de wijk waarin die school staat. Dit positieve effect is aanwezig bij gezinnen van alle

economische achtergronden, opleidingsniveaus en etnische achtergronden en bij leerlingen van alle leeftijden (Kennisset, 2012). Niet in alle onderzoeken wordt gezegd dat ouderbetrokkenheid er toe doet voor vaardigheden, houding en gedrag van een kind op school. Er wordt ook wel gesuggereerd dat ouderbetrokkenheid zin heeft wanneer ouders het onderwijs thuis ondersteunen. Uit andere onderzoeken blijkt dat ouderbetrokkenheid er wel toe doet, thuis en op school. Daarom is het belangrijk te blijven kijken naar de effecten van ouderbetrokkenheid en op welke manier je dit kunt bevorderen. *Het is daarom de verantwoordelijkheid van de school om ouderbetrokkenheid te bevorderen.*

2.3 VISIE OP OUDERBETROKKENHEID

Een school kan een bepaalde visie hebben op de invulling die de school wil geven aan ouderbetrokkenheid. Elke school kan dat vanuit zijn eigen identiteit inrichten. In de literatuur wordt een indeling gemaakt van verschillende typen scholen (Bolks, 2011). Op verschillende type scholen wordt ouderbetrokkenheid verschillend vormgegeven. Aan de hand van deze indeling is het gemakkelijker om de juiste beslissingen te nemen met betrekking tot ouderbetrokkenheid. Vanuit die verschillende typen scholen worden later verschillende verantwoordelijkheden genoemd die leerkrachten dragen op gebied van ouderbetrokkenheid. Het gaat om verschillende niveaus van ouderbetrokkenheid:

Typen scholen	Kenmerken
Informatiegericht e school	Is gericht op <i>het verstrekken van de juiste informatie aan de ouders van de kinderen</i> . Er is voornamelijk ouderbetrokkenheid op kindniveau.
Structuurgerichte school	Is gericht op <i>het verstrekken van de juiste informatie aan ouders en ook op het vormgeven van duidelijke structuren</i> . Hieruit blijkt hoe de lijnen met ouders precies moeten lopen. Deze school richt zich voornamelijk op ouderbetrokkenheid op kind- en groepsniveau.
Relatiegerichte school	Is gericht op <i>het verstrekken van de juiste informatie aan ouders, het vormen van structuren, maar richt zich ook specifiek op de relatie met ouders</i> . Ouderbetrokkenheid is hier op kind-, groeps- en schoolniveau.
Participatiegericht e school	Is gericht op <i>het verstrekken van de juiste informatie aan ouders, het aanbrengen van duidelijke structuren en een goede relatie met ouders en een optimale participatie van ouders</i> . Zij richten zich voornamelijk op het kind-, groeps- en schoolniveau van ouderbetrokkenheid.
Innovatiegerichte school	Richt zich samen met de ouders op <i>het onderwijs en de rest van de schoolorganisatie te vernieuwen</i> . De school doet er alles aan om de <i>juiste informatie te verstrekken aan ouders en het creëren van heldere structuren</i> in het belang van een optimale relatie met en de effectieve participatie van ouders (De Vries, Handboek ouders in de school, 2007). Zij richten zich voornamelijk op het kind-, groeps- en schoolniveau van ouderbetrokkenheid.

Vanuit de visie op ouderbetrokkenheid benadert de school het samenwerken met ouders op een bepaalde manier. Wanneer de school wil samenwerken, wordt dat de interne behoefte genoemd. Wanneer die samenwerking móet, wordt dat de externe noodzaak genoemd. Een school met interne behoefte aan ouderbetrokkenheid ziet de meerwaarde van ouderbetrokkenheid in en verwacht dat de kwaliteit van de school en het onderwijs daarmee vooruit zal gaan. Redenen om samen te willen werken met ouders kunnen zijn:

- Ouders beschikken over deskundigheid op basis van ervaring met het kind die de school niet heeft en die wel onmisbaar is voor de ontwikkeling van het kind;
- Gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen levert meer resultaat op;
- Ouders zijn onderdeel van de school en vullen verschillende rollen in.

Op scholen met ouderbetrokkenheid op basis van externe noodzaak vervullen ouders vaak taken in het bestuur of de medezeggenschapsraad. Bij zorgleerlingen hebben ouders ook vaak een specifieke rol. Tegenwoordig is er in de wet ook vastgelegd dat ouders betrokken moeten zijn bij de evaluatie en de verantwoording van de school (De Vries, Handboek ouders in de school, 2007).

2.4 VERANTWOORDELIJKHEDEN IN DE SAMENWERKING MET OUDERS

Ouders kunnen het werk van een leerkracht op school ook thuis goed ondersteunen. Zo kunnen zij activiteiten ondernemen die aansluiten bij het werk op school. Hulp van ouders in de klas is wat leerkrachten nu nog vaak missen. *Leerkrachten verwachten veel van ouders en daarvoor moet een leerkracht de juiste sturing geven.* Uit onderzoek komen hierbij verschillende verantwoordelijkheden naar voren (Van de Sande, 2010, pp. 181-183):

- *Inventariseren van de behoeften en mogelijkheden voor betrokkenheid van ouders in een groep;*
- *Contacten leggen met ouders en deze contacten ook onderhouden;*
- *Ouders voorzien van informatie wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen;*
- *Ouders informeren over het belang van betrokkenheid voor hun kinderen op school. Daarbij hoort ook de betrokkenheid voor het schoolwerk van de kinderen waarbij de ouders ook thuis iets kunnen betekenen;*
- *Activiteiten organiseren en structureren. Hierover moeten leerkrachten ook contact opnemen met de ouders;*
- *Mede uitvoeren van schoolbrede activiteiten voor ouders.*

Bovenstaande verantwoordelijkheden lijken vanzelfsprekend. Het structureel uitvoeren van deze taken door leerkrachten blijkt nog wel eens een probleem te zijn. Helemaal wanneer ouders moeilijk bereikbaar zijn, worden enkele taken wel eens vergeten of achtergelaten. Het niet uitvoeren van een of meerdere van deze taken zal op de langere termijn problemen geven in de afstemming tussen thuis en op school. De school zal dan voor bepaalde ouders moeilijker bereikbaar zijn. De houding van de leerkracht in deze taken is erg belangrijk. *De leerkracht kan de ouder makkelijker bereiken door zich open en uitnodigend op te stellen.* Wanneer deze verantwoordelijkheden van leerkrachten worden beschreven in een taakomschrijving zal dat ook duidelijkheid geven wat betreft de taken en rollen die zij hierin moeten vervullen. Zo ontstaan er geen misverstanden die ten koste gaan van de ouderbetrokkenheid. Op deze manier zijn leerkrachten aan te spreken op de taken die vervuld moeten worden en geeft dat duidelijkheid voor alle partijen. Leerkrachten moeten ook de tijd krijgen ouders te leren kennen, zodat ze zich in kunnen zetten deze ouders te stimuleren voor ouderbetrokkenheid. In de literatuur wordt gesproken over de leerkracht als informatiebron, de leerkracht als gastheer of gastvrouw en de leerkracht als vertegenwoordiger van de school en het onderwijs (Den Bakker, 2005). Deze taken brengen verschillende verantwoordelijkheden met zich mee. *Afstemming tussen de leerkracht op school en ouders thuis is soms noodzakelijk wanneer zich er problemen voor doen. Het is goed om dan verwachtingen naar elkaar uit te spreken om op een lijn te komen. Ook bij het acceptatieproces van ouders is het de verantwoordelijkheid van de leerkracht dat hij de juiste begeleiding en informatie kan bieden. Het is ook belangrijk dat ouders zich welkom voelen op de school. Het is daarom de verantwoordelijkheid van de school om na te denken over hoe de school dit wil invullen. Aan de andere kant is het ook goed om, als leerkracht, de omgeving te kennen. Interesse in afkomst en culturele achtergrond kunnen belangrijk zijn voor een optimale samenwerking.* De leerkracht moet voor ogen zien dat hij samen moet werken met kinderen, maar ook met hun ouders. Samenwerking met ouders kan een win-win situatie opleveren. *Ouderbetrokkenheid stimuleren is een verantwoordelijkheid die je draagt voor een optimale ontwikkeling van de kinderen. Het gaat ook om de eigen professionaliteit die past binnen de richtlijnen van de school. Communiceren met alle partijen die te maken hebben met de school en*

verantwoording afleggen van wat er precies gedaan wordt is erg belangrijk. Wanneer dit gebeurt wordt er gebouwd aan een basis van vertrouwen en zal dit de leerkracht sieren (De Vries, Handboek ouders in de school, 2007).

Er wordt van leerkrachten veel verwacht. In de literatuur is veel te lezen over alle verantwoordelijkheden die leerkrachten hebben in de ontwikkeling van een kind. Een aantal van deze verantwoordelijkheden vind ik belangrijk om mee te nemen naar het vervolg van dit onderzoek, omdat deze verantwoordelijkheden op elke school van belang zijn, ongeacht het type school. Daarnaast komen deze verantwoordelijkheden vaak terug in verschillende literatuur. Deze verantwoordelijkheden worden in de deelconclusie van dit hoofdstuk geclusterd op thema en worden vervolgens in volgorde van belangrijkheid geplaatst. De andere verantwoordelijkheden laat ik rusten, omdat deze verantwoordelijkheden samenhangen de mate waarin de school open staat voor ouderbetrokkenheid.

2.5 DEELCONCLUSIE

Communicatie met ouders

- Zich open en uitnodigend opstellen naar ouders toe;
- Contacten leggen met ouders en deze contacten ook onderhouden;
- Zorgen dat een ouder zich welkom voelt op de school.

Meedenken

- Het stimuleren en bevorderen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie;
- Inventariseren van de behoeften en mogelijkheden voor betrokkenheid van ouders in een groep;
- Ouders de juiste sturing geven in wat leerkrachten van ouders verwachten;
- Zorgen voor afstemming tussen thuis en op school en verwachtingen naar elkaar uitspreken om op een lijn te komen.

Informeren

- Het verstrekken van de juiste informatie wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen aan de ouders.

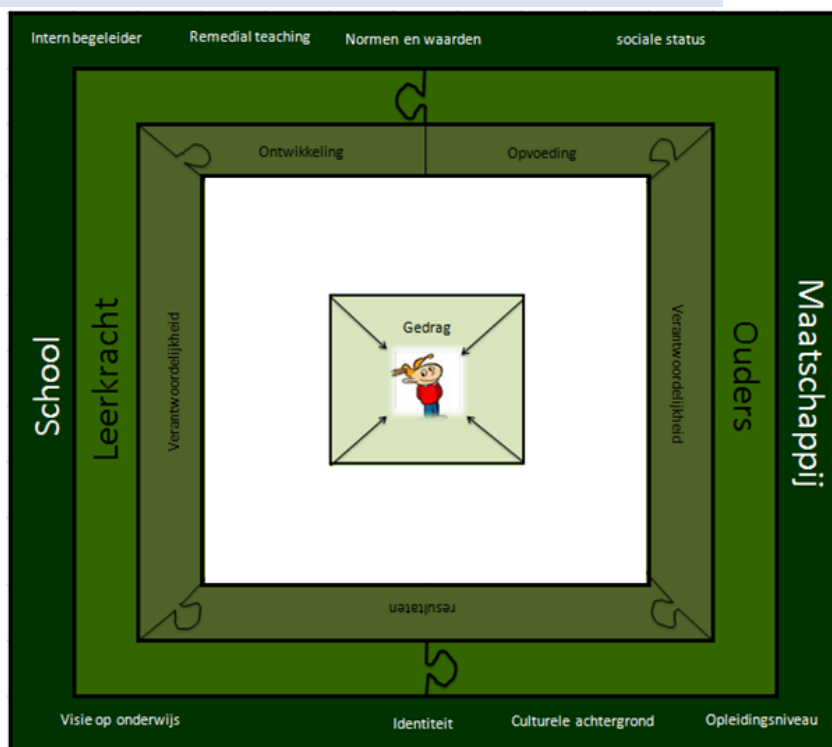
Zorg voor kwaliteit

- Zichzelf blijven professionaliseren.

3. WELKE VERANTWOORDELIJKHEDEN HEBBEN OUDERS OM DE SAMENWERKING ZO OPTIMAAL MOGELIJK TE LATEN VERLOPEN?

3.1 INLEIDING

. Deze deelvraag gaat verder in op de verantwoordelijkheden van ouders. Deze verantwoordelijkheden zijn van belang om daarbij in hoofdstuk 4 en 5 competenties te kunnen plaatsen die passen bij deze verantwoordelijkheden. Figuur 3 laat zien dat wanneer er afstemming is tussen thuis en school het plaatje als een puzzelstuk op zijn plaats valt. Omdat ouders voornamelijk te maken hebben met de opvoeding van het kind thuis komt 'opvoeding' er als kernwoord bij. Aan de hand van de theorie wordt duidelijk welke verantwoordelijkheden er bij ouders passen als het gaat om de ontwikkeling van hun kind. In de tekst zullen deze verantwoordelijkheden schuin gedrukt worden.

Figuur 3: Verantwoordelijkheden van de ouder

3.2 VERTROUWEN ALS BASIS VAN WEDERZIJDSE BETROKKENHEID

Kinderen zijn het kostbaarste bezit van hun ouders. Het is niet vanzelfsprekend dat ouders hun kinderen aan iedereen toevertrouwen. Ook niet aan een school. Ouders hebben hiervoor vertrouwen nodig. Samenwerking met school en leerkrachten speelt een grote rol in het groeien van vertrouwen tussen ouders en de school en de ontwikkeling van het kind. Ondanks het vertrouwen in een school zijn ouders vaak onzeker. Deze onzekerheid hoort bij de verantwoordelijkheden die ouders voor het kind hebben *wat betreft de opvoeding* en de daarbij *behorende keuze voor een school maken*. Ouders kunnen zich af blijven vragen of ze wel de goede keuze hebben gemaakt, of hun kind zich er wel gelukkig voelt, of het pedagogische klimaat wel in orde is en of het kind zich er wel goed kan ontwikkelen. *De verantwoordelijkheid van het opvoeden moeten ouders voor een deel uit handen geven aan een school en dat kan moeilijk zijn*. De primaire taak van die school is het lesgeven van hun kinderen. Dat gaat alleen niet zonder opvoeden en een pedagogische context. Dat vormt een spanningsveld tussen ouders en de school. Waar ligt de grens tussen het opvoeden en het leren in een pedagogische context (De Vries, Handboek ouders in de school, 2007)?

3.3 VERANTWOORDELIJKHEDEN VANUIT LOYALITEIT

Ouders weten veel van hun kind. Allereerst zijn ze contextdeskundigen van het kind. Ze maken het kind zo veel mee en weten wat de karaktereigenschappen van het kind zijn. Vanaf de geboorte zien ouders die eigenschappen ontwikkelen. *Ouders weten hoe het kind naar zichzelf en naar anderen kijkt. Deze informatie is heel belangrijk voor het didactisch proces wat een kind doormaakt tijdens zijn ontwikkeling. Het is dus de verantwoordelijkheid van de ouders in hoeverre zij de school hierover informeren*. Dat geldt ook voor het medisch dossier van een kind. De ouders

bepalen de grens tussen persoonlijke informatie en informatie die de school nodig heeft. Deze grens is niet altijd even duidelijk. Ouders kennen ook de kansen en bedreigingen voor het kind. Ze weten waar een kind mee zit en hoe je het kind het beste kunt motiveren. Ouders zelf hebben ook de ervaring van onderwezen worden. *Ouders motiveren en stimuleren een kind naar eigen inzicht en ervaringen met onderwijs.* Dit kan ook een negatieve uitwerking hebben wanneer een kind niet wordt gestimuleerd, omdat de ouder daar vroeger ook niet goed in was. Ouders dragen een verantwoordelijkheid dit te doen ter bevordering van de ontwikkeling van hun kind. Wanneer dit niet gebeurt, levert dit stagnaties op. Pedagogische informatie van ouders zal een goede uitwerking kunnen hebben op de leerprestaties van een kind en daarom blijft het belangrijk om te delen met de school. Loyaliteit is ook een belangrijk begrip bij ouders en kinderen. Dit is de existentiële band tussen ouders en kinderen en is onverbreekbaar, maar kan wel ontkend worden. Deze band ontstaat doordat de ouders het kind ontvangen in hun gezin wat betekent dat wederzijdse rechten en verplichtingen, verdiensten en schulden ontstaan die verder in de relatie vorm krijgen. *Hierin hebben ouders een grote verantwoordelijkheid, omdat kinderen in eerste instantie meer mogen ontvangen dan zij geven.* Daardoor hebben de ouders veel meer verantwoordelijkheid voor het kind dan andersom (Jongen, 2003). Deze loyaliteit zorgt er voor dat een ouder in staat is om wezenlijke informatie te delen met de school of leerkracht. De loyaliteit zorgt er ook voor dat een kind zijn ouder niet wil teleurstellen. Dit kan heel ver gaan. Als er vanuit school kritiek op de vader of moeder wordt geleverd, zal voor het kind kritiek op zichzelf kunnen betekenen, omdat het kind deel is van zijn vader en moeder. Deze loyaliteit neemt wel af naarmate een kind ouder wordt, maar kan nooit verdwijnen. De verantwoordelijkheid die een ouder neemt in deze existentiële band is in alle opzichten van wezenlijk belang.

3.4 MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEDEN

Het google-effect is een volgend belangrijk begrip. Het leven is tegenwoordig een digitale wereld. Informatie is voor iedereen beschikbaar via het internet. Een ouder die problemen constateert in de ontwikkeling van het kind kan via het internet veel informatie vinden over deze problemen bij het kind. De ouder heeft op deze manier meer informatie dan de leerkracht voor alle leerlingen in de klas kan verwerken. Dit biedt tegelijk ook kansen om deze deskundigheid binnen de school te krijgen. Op die manier krijgt de school informatie die ouders aanspreekt en weet de school hoe ouders tot een bepaald beeld rondom een probleem komen. De informatie van internet is vaak van hoog niveau en vanuit verschillende invalshoeken gegeven. De informatie is ook vaak beter verwoord dan een ouder onder woorden kan brengen. Niet alle informatie brengt ouders op het juiste spoor. In samenwerking moeten verwachtingen worden bijgesteld. *Een groot voordeel van dit internetgebruik als informatiebron is dat ouders de verantwoordelijkheid kunnen nemen om actie te gaan meedenken in de ontwikkeling van het kind thuis en op school. Daarin kunnen ouders ook komen met oplossingen en uitdagingen wat invulling kan geven aan de verantwoordelijkheid voor hun eigen kind* (De Vries, Handboek ouders in de school, 2007).

3.5 VERANTWOORDELIJKHEDEN IN DE OPVOEDING

Op het gebied van opvoeden staan de ouders aan de top en op het gebied van onderwijs staan de leerkrachten aan de top. Ouders kunnen advies vragen als het gaat om opvoeding aan de leerkrachten. Leerkrachten kunnen dan advies geven op het gebied van de ontwikkeling van het kind op school. Andersom kunnen leerkrachten advies vragen aan ouders. Ouders waarderen het dat de leerkracht interesse heeft voor alles wat het kind betreft. Wanneer leerkrachten op deze manier hun kennis aanvullen, zal dat de samenwerkingsband met ouders sterker maken. Ouders reageren vanuit hun eigen perspectief. In dat perspectief hebben zij altijd gelijk. Dat is hun werkelijkheid. *Kinderen maken aanspraak op zorg en bescherming van ouders. Het is hun verantwoordelijkheid dat ook te geven. De meeste ouders zullen zich dan ook inzetten voor de rechten van hun kind op school.* Het besef van de eindverantwoordelijkheid van ouders kan hen

erg zwaar vallen. Niet elke ouder gaat er ook op de juiste manier mee om. Een leerkracht moet dat beseffen en ouders serieus nemen. De verantwoordelijkheid is namelijk erg kwetsbaar. Verantwoordelijkheid en schuldgevoel liggen erg dicht bij elkaar. Een ouder wil ook laten zien dat er meer is dan alleen het kind of de kinderen. Bij opvoeding komt veel meer kijken. De omgeving kan kinderen beïnvloeden en zo zijn er nog veel meer aspecten in deze wereld die kinderen zullen beïnvloeden en waar ouders in hun verantwoordelijkheid het moeilijk mee hebben. Ouders pakken het eerste en het meeste werk op als het gaat om de opvoeding van een kind. Volgens (Van der Pas, Handboek Methodische Ouderbegeleiding 2. Naar een psychologie van ouderschap, 2009) hebben ze in de dagelijkse praktijk te maken met een vijftal verantwoordelijkheden:

1. *Het bieden van veiligheid;*
2. *Voor het kind zorgen. Ouders weten niet altijd precies hoe dat moet. Elk kind is anders en de leeftijd van het kind speelt daarin ook een grote rol;*
3. *Zicht houden op het kind. Ouders hebben bepaalde verwachtingen van het kind en met deze verwachtingen kijken ze ook naar het kind. De verwachtingen van de ouders komen niet altijd uit. Dat kan onzekerheid bij ouders opleveren. Onzekerheid ontstaat ook doordat ouders niet altijd weten wat zij moeten doen in een bepaalde situatie;*
4. *Verwachtingen en eisen op het kind overbrengen. Deze verwachtingen hebben te maken met tradities, idealen en persoonlijke voorgeschiedenis. De verwachtingen kunnen heel hoog of heel laag zijn. Dat om aan de eisen van zijn ouder te voldoen. Het kind is namelijk de enige die eisen en verwachtingen van ouders waar kan maken;*
5. *Grenzen stellen aan het kind. Regels zijn nodig. Regels verschillen per ouder. Daarbij kan het geslacht van het kind uitmaken. Bewust of onbewust worden deze verwachtingen overgedragen op het kind en soms gaan die verwachtingen over in eisen. Het stellen van eisen levert voor ouders wel spanning op. Het kind ervaart ook spanning en nodige botsingen vinden plaats wanneer een kind zich niet aan die regels houdt. Ouders ervaren dat ook wel als niet competent zijn en zijn er zich niet altijd van bewust dat het te maken heeft met intensief met elkaar omgaan.*

Deze vijf verantwoordelijkheden lopen in elkaar over en hebben alles met elkaar te maken. Leerkrachten kunnen deze verantwoordelijkheden herkennen en ervaren in het gedrag van de kinderen. Vooral jonge kinderen laten zien welke verantwoordelijkheden ouders belangrijk vinden.

Ouders zijn bezig met timen en doseren. Ze proberen naar eigen inzicht te bepalen wanneer het juiste moment in de ontwikkeling van het kind is om iets aan te leren of een bepaalde verantwoordelijkheid te geven. Dat gaat min of meer vanzelf vanuit de intuïtie van de ouders. Timen en doseren heeft er alles mee te maken wat een ouder zelf doet en wat ze aan het kind overlaten. Hierbij komt de zone van naaste ontwikkeling naar voren. Dit wordt ook wel de constructiezone genoemd. Deze zone ligt tussen die van voorkennis en het onbekende gedeelte. Dat is kennis die een kind nog niet heeft. Ouders geven de hulp die een kind nodig heeft, maar laten het kind ook zelf ontdekken om zelf nieuwe kennis op te doen. Het onderwijs op school let ook op deze zone van naaste ontwikkeling van de ontwikkelingspsycholoog Vygotsky. Ouders kunnen hiervoor ook bij leerkrachten terecht. Leerkrachten zijn hier namelijk zelf ook veel mee bezig (Bolks, 2011).

3.6 DEELCONCLUSIE

Ouders hebben in hun positie de eindverantwoordelijkheid voor het kind. De verantwoordelijkheden die zij daarbij hebben worden uitgebreid in de literatuur beschreven. Hieronder worden de belangrijkste verantwoordelijkheden beschreven die meegenomen worden in het vervolg van dit onderzoek. Deze verantwoordelijkheden zijn geclusterd op thema en in volgorde van belangrijkheid gezet. Zonder deze verantwoordelijkheden van ouders kan het

kind namelijk niet optimaal blijven leren. De overige verantwoordelijkheden van ouders komen niet aan bod.

Meeleven

- Op een waardevolle manier omgaan met loyaliteit die altijd zal blijven bestaan.

Informeren

- Kennen van kansen en bedreigingen voor het kind en het kind bescherming en veiligheid bieden.
- Het innerlijk kennen van een kind en delen met de school waarbij de grens met privacy in evenwicht moet zijn.

Meedenken

- Zorgen voor het kind.
- Grenzen stellen aan het kind.

Deze verantwoordelijkheden worden meegenomen in het hoofdstuk dat gaat over competenties. Er wordt gekeken naar welke competenties er passen bij de verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten. Wanneer dit inzichtelijk wordt gemaakt, kunnen ouders en leerkrachten ook groeien in hun verantwoordelijkheden.

4. WELKE COMPETENTIES VAN LEERKRACHTEN BEÏNVLOEDEN DE SAMENWERKING MET OUDERS?

4.1 INLEIDING

In hoofdstuk 2 en 3 is er uitgebreid stilgestaan bij de verantwoordelijkheden die ouders en leerkrachten hebben in de opvoeding en ontwikkeling van het kind. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar competenties die bij de verantwoordelijkheden van de leerkrachten passen. In figuur 4 wordt een volgende ring toegevoegd, namelijk de ring van de competenties waarin verschillende onderdelen belangrijk zijn. De competenties zouden onderverdeeld kunnen worden in persoonlijk gedrag, informatieverwerkend gedrag, interactief gedrag, probleemoplossend gedrag en beheersmatige vaardigheden. Daarna wordt er in hoofdstuk 6 ingegaan op duurzame en effectieve communicatietechnieken. Er wordt daarbij aandacht gegeven welke competenties je nodig hebt om die duurzame en effectieve communicatietechnieken op te bouwen en te gebruiken. Hieronder staan de belangrijke verantwoordelijkheden van leerkrachten nog eens op een rij die in de deelconclusie in hoofdstuk 2.5 staan beschreven.

Communicatie met ouders

- Zich open en uitnodigend opstellen naar ouders toe;
- Contacten leggen met ouders en deze contacten ook onderhouden;
- Zorgen dat een ouder zich welkom voelt op de school.

Meedenken

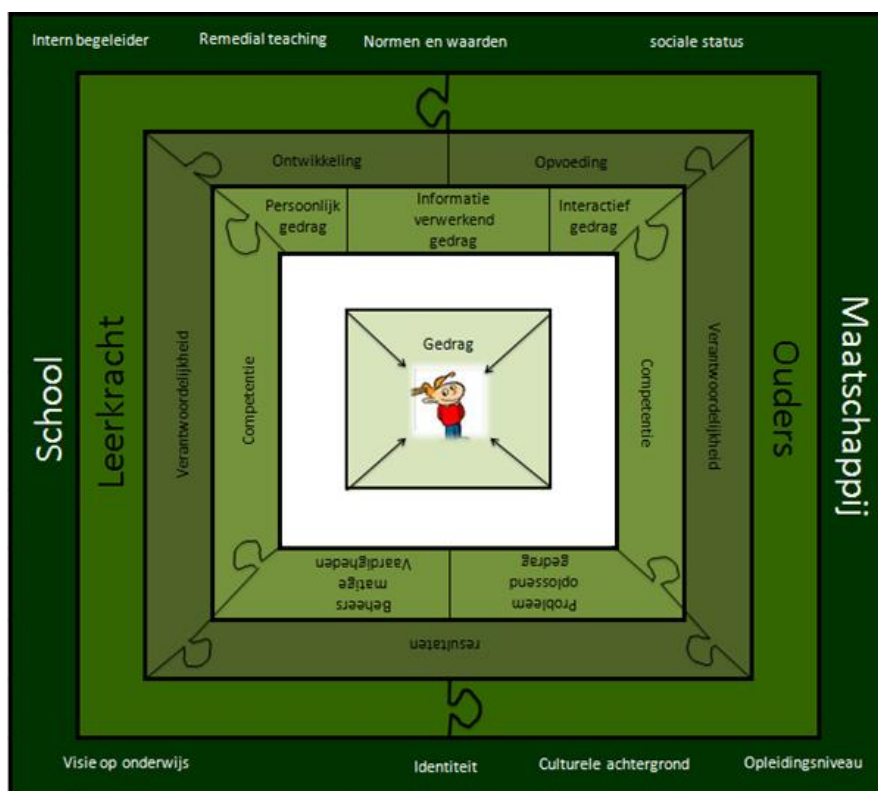
- Het stimuleren en bevorderen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie;
- Inventariseren van de behoeften en mogelijkheden voor betrokkenheid van ouders in een groep;
- Ouders de juiste sturing geven in wat leerkrachten van ouders verwachten;
- Zorgen voor afstemming tussen thuis en op school en verwachtingen naar elkaar uitspreken om op een lijn te komen.

Informeren

- Het verstrekken van de juiste informatie wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen aan de ouders.

Zorg voor kwaliteit

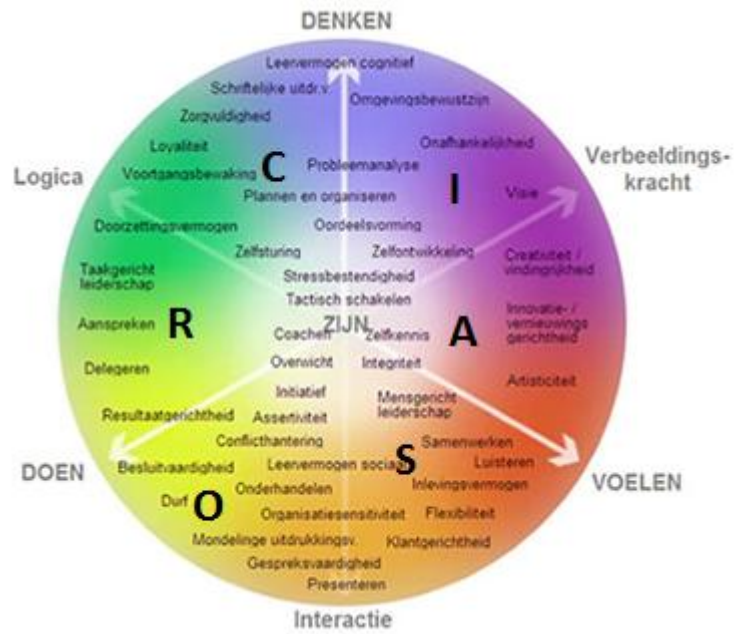
- Zichzelf blijven professionaliseren.

Figuur 4: Competenties

4.2 COMPETENTIEMODEL SCHOUTEN EN NELISSEN

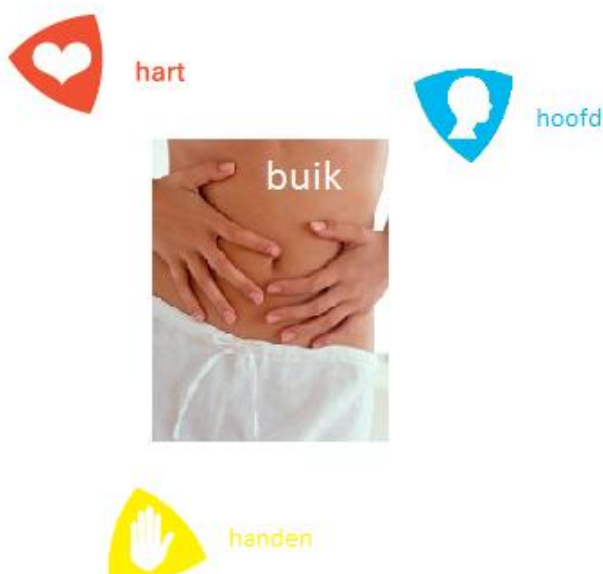
Het competentiemodel van Schouten en Nelissen (2012) laat zien welke competenties er zijn op verschillende niveaus. Dit wordt met de verschillende kleuren aangegeven in figuur 5. Het model is opgedeeld in parten van hoofd, hart en handen. Deze parten worden weer verdeeld in logica, interactie en verbeeldingskracht. Dit wordt met de lijnen en pijlen aangegeven. In het midden is een witte cirkel te zien. Deze cirkel laat de competenties zien die passen bij wie iemand is. Het worden de competenties vanuit het 'zijn' genoemd. Zonder dit 'zijn' kan er niet gewerkt worden aan de competenties in de rest van de deelgebieden. Aan de hand van dit competentiemodel kunnen mensen een test doen in hoeverre zij competent zijn op deze deelgebieden. Vanuit de test kan er verder worden gebouwd aan de verschillende competenties. Dit geeft een goed overzicht van algemene competenties die in verschillende beroepen te gebruiken zijn.. Denken, voelen en doen maakt een belangrijke onderverdeling in competenties die ook gebruikt worden in de psychologie. Het hoofd staat centraal en wordt met helder blauw aangegeven. Bij voelen staat het hart centraal. Hierbij wordt warm rood gebruikt dat staat voor emoties en gevoel. Bij het doen wordt het symbool van de handen gebruikt. Daarbij past de activerende kleur geel. Kwaliteiten, vaardigheden en competenties hebben alles te maken met deze drie basiscompetenties. Alle competenties uit het model van Schouten en

Figuur 5: Competentiemodel Schouten en Nelissen

Nelissen (2012) zijn als het ware een combinatie van deze basiscompetenties. Bij dit competentiemodel wordt ook nog de basiscompetentie 'zijn' toegevoegd. De buik staat symbool voor het 'zijn'. Zonder 'zijn' is er geen denken, voelen en doen. De kwaliteit van voelen, denken en doen is afhankelijk van de zijnstoestand. Figuur 6 laat dit ook zien.

4.2.1 MENSTYPEN

In een beroepskeuzetest beschrijft John van Holland (1970) zes menstypen die binnen de kleuren van het competentiemodel passen. In figuur 5 corresponderen de letters met de bovengenoemde menstypen.

- Intellectueel/onderzoekend type
- Artistiek-creatief type
- Sociaal/hulpverlenend type
- Ondernemend type
- Realistisch/pragmatisch type
- Conventioneel/beheersmatig type

4.3 COMPETENTIEMODEL PABO CHE

Leerkrachten in opleiding zijn gewend te werken met een competentiemodel waar bepaalde opdrachten aan worden gekoppeld om competent te raken in het vak als leerkracht. Dit model wordt in deze literatuurstudie ook genoemd om een vergelijking te kunnen maken met het eerder genoemde competentiemodel in figuur 5. In het model worden verschillende hoofdcompetenties en deelcompetenties aangegeven. De hoofdcompetenties worden genoemd met daarbij kernwoorden van de inhoud. (Christelijke Hogeschool Ede, 2012)

0. Identitair competent: de eigen identiteit en die van de school en het verzorgen van godsdienstlessen.
1. Inter-persoonlijk competent: de communicatie en relatie met de kinderen, het presenteren aan en het omgaan met de groep, het zelfbeeld van de leerlingen en de omgang van leerlingen met elkaar.
2. Pedagogisch competent: sociale verhoudingen, werkklimaat, pedagogisch handelen en gedragsproblemen.
3. Vakinhoudelijk en didactisch competent: de lesvoorbereiding, didactische vaardigheden, vraagtechniek, werkvormen, leerinhouden, verwerking, zorgbreedte en differentiatie.
4. Organisatorisch competent: regels en afspraken, rijke leeromgeving, organisatie,
5. Competent in het samenwerken met collega's.
6. Competent in het samenwerken met de omgeving: ouders en externen.
7. Competent in reflectie en ontwikkeling: reflectie, zelfsturing, professioneel handelen.

4.4 COMPETENTIES MET ELKAAR VERGELEKEN

Er zijn 10 competenties naar voren gekomen uit de diverse modellen die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de samenwerking en communicatie tussen ouders en leerkrachten. Deze zijn: zelfinzicht, optreden, integriteit, empathie, samenwerking, probleemanalyse, nauwkeurigheid, oudergerichtheid, creativiteit en plannen en organiseren. Deze competenties worden hieronder uitgewerkt.

Wanneer we kijken naar dit onderwijsmodel en de 44 basiscompetenties uit het model van Schouten en Nelissen (2012), kunnen deze 44 competenties onderverdeeld worden in de competenties van het onderwijs. Het grote verschil is dat het laatste model duidelijk de deelgebieden aangeeft die in het onderwijs van belang zijn. De 44 competenties gaan dieper in op de houding, vaardigheden en kennis die een leerkracht kan ontwikkelen. Het zijn twee modellen die ook in combinatie met elkaar goed te gebruiken zijn om te blijven ontwikkelen en professionaliseren als leerkracht. Hier wordt dan ook verder gekeken naar welke competenties uit het model van Schouten en Nelissen (2012) vooral belangrijk zijn voor het onderwijs. De competenties zijn gekozen uit de zes hoofdgroepen van dit model. **Zelfinzicht** is als eerste gekozen als belangrijke competentie voor leerkrachten. Deze competentie zit als het ware in het witte gebied, en dus in het zijnsgebied. Wanneer iemand nadenkt over zijn eigen kunnen en vermogen vormt dat een stevige basis voor het werk dat hij of zij doet. Zonder een correct zelfbeeld is omgaan met ouders een hele moeilijke opgave. Wanneer er gebouwd wordt aan deze competentie ben je steeds meer in staat naar jezelf te kijken en jezelf in te schatten. **Optreden** is een competentie waarbij je geloofwaardigheid bij andere mensen kunt opbouwen. Als leerkracht wil je niets anders dan geloofwaardig overkomen. In relaties kan het een goede basis zijn. **Integriteit** is ook een competentie die komt vanuit het 'zijn'. Elk mens groeit op met normen en waarden die meestal binnen onze samenleving passen. Het vormt een stuk van je identiteit. Een karakter zegt veel over iemand en ook hoe hij bij de ander overkomt. Voor leerkrachten is integriteit dus onmisbaar naar ouder toe. **Empathie** is een ander woord voor inlevingsvermogen. In relaties en contacten met anderen heb je dat nodig om iets van de ander te begrijpen. Het is onmisbaar om rapport op te bouwen, zoals in hoofdstuk 6.2 staat beschreven. Ook NLP komt daar aan de orde en geeft hiervoor veel handreikingen en tips. Om

een relatie te onderhouden moet je naar elkaar luisteren. Wanneer anderen merken dat er geluisterd wordt, ontstaat er vertrouwen. Een ouder wil met vragen en opmerkingen terecht kunnen bij de leerkracht. De leerkracht moet daar naar luisteren en de ouder ook serieus nemen. **Samenwerking** is een sleutelwoord voor het onderwijs. Onderzoeken wijzen uit dat samenwerking kan leiden tot betere resultaten van de kinderen. Wanneer ouders en leerkrachten dat serieus nemen kunnen ze veel voor hun kinderen betekenen. Als leerkracht heb je te maken met een klas met kinderen en met vele verschillende ouders. Dat vraagt flexibiliteit van de leerkracht. Ouders reageren niet hetzelfde op bepaalde situaties en daar moet je rekening mee houden. Door te werken aan flexibiliteit zal het omgaan met ouders makkelijker gaan. Wanneer er zich een probleem voordoet in de klas is een **probleemanalyse** noodzakelijk. Natuurlijk omdat het signaleren van het probleem hierbij ook thuis hoort. Wanneer de achtergrond van het probleem doorzien kan worden kan er makkelijker naar een oplossing toegewerkt worden. **Nauwkeurigheid** is in het onderwijs belangrijk, omdat je als leerkracht met mensen werkt. In de ontwikkeling van een jong kind kan veel verkeerdt gaan. Een leerkracht moet daar binnen de school voor waken. Met mensen moet er voorzichtig worden omgegaan. **Oudergerichtheid** is belangrijk omdat elke ouder anders is. De ouder is van grote invloed voor het kind. Ouders weten niet altijd wat er van hen wordt verwacht en daarom in het goed om duidelijk te zijn naar ouders toe. Als leerkracht neem je vaak het initiatief, omdat je in de klas vaak speciale dingen opmerkt in de ontwikkeling van de kinderen op school. Ook heb je als leerkracht de plicht om ouders op de hoogte te houden. **Creativiteit** is met kinderen en hun ouders onmisbaar voor de leerkracht. Problemen zijn er om op te lossen. Een leerkracht moet daarom met veel verschillende mensen heel creatief zijn om deze oplossingen te bedenken. Nieuwe werkwijzen kunnen ten goede komen aan de ontwikkeling van de kinderen. **Plannen en organiseren** is een belangrijke competentie voor een leerkracht. Doelen in de ontwikkeling van een kind moeten gesteld en behaald worden. Acties ook naar ouders toe moeten worden gepland voor een optimale samenwerking om de doelen samen te bereiken.

4.5 DEELCONCLUSIE

In deze deelvraag is vooral gekeken naar de competenties van leerkrachten die belangrijk zijn voor de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Hieronder is een schema te zien waarin deze competenties zijn geplaatst.

Competenties die passen bij de verantwoordelijkheden van leerkrachten	
Verantwoordelijkheden	Bijpassende competenties
Zich open en uitnodigend opstellen naar ouders toe	Samenwerking en oudergerichtheid
Contacten leggen met ouders en deze contacten ook onderhouden	Integriteit en empathie
Zorgen dat een ouder zich welkom voelt op de school	Integriteit en empathie
Het stimuleren en bevorderen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie	Samenwerking
Inventariseren van de behoeften en mogelijkheden voor betrokkenheid van ouders in een groep	Optreden en oudergerichtheid
Ouders de juiste sturing geven in wat leerkrachten van ouders verwachten	Optreden, creativiteit en plannen en organiseren
Zorgen voor afstemming tussen thuis en op school en verwachtingen naar elkaar uitspreken om op een lijn te komen	Nauwkeurigheid en plannen en organiseren
Het verstrekken van de juiste informatie wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen aan de ouders	Nauwkeurigheid Probleemanalyse Integriteit Samenwerking
Zichzelf blijven professionaliseren	Zelfinzicht

Een aantal van deze competenties komen overeen met competenties van ouders. Optreden, assertiviteit en initiatief nemen zijn daarvan een voorbeeld. Bij de leerkracht gaat het om de professionaliteit in het vak. Vandaar dat het meer gaat om het zelfinzicht, probleemanalyse, nauwkeurigheid, plannen en organiseren. In het midden staat het kind centraal. Leerkrachten en ouders geven beiden om de ontwikkeling van het kind. Deze competenties worden meegenomen in het praktijkonderzoek. Hierin wordt getoetst of dit overeenkomt met de praktijk.

5. WELKE COMPETENTIES VAN OUDERS BEÏNVLOEDEN DE SAMENWERKING MET LEERKRACHTEN?

5.1 INLEIDING

Voor de competenties die ouders nodig hebben bij de verantwoordelijkheid die ze dragen wordt hetzelfde competentiemodel in figuur 7 gebruikt. Het gaat over de competenties voor het vervullen van taken en rollen als ouder en competenties voor het ontwikkelen van communicatiemiddelen die je als ouder zou kunnen inzetten in de samenwerking en communicatie met leerkrachten. Hieronder nog een keer de opsomming van belangrijke verantwoordelijkheden die ouders hebben, die beschreven zijn in hoofdstuk 3:

Meeleven

- Op een waardevolle manier omgaan met loyaliteit die altijd zal blijven bestaan.

Informeren

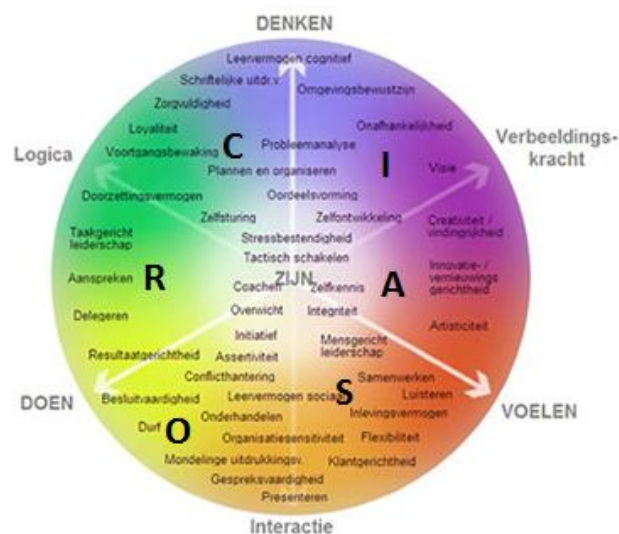
- Kennen van kansen en bedreigingen voor het kind en het kind bescherming en veiligheid bieden.
- Het innerlijk kennen van een kind en delen met de school waarbij de grens met privacy in evenwicht moet zijn.

Meedenken

- Zorgen voor het kind.
- Grenzen stellen aan het kind.

5.2 COMPETENTIEMODEL SCHOUTEN EN NELISSEN

Leerkrachten kunnen ouders niet veranderen, maar wel bewust maken van competenties die ontwikkeld kunnen worden om het kind goed te begeleiden in opvoeding en ontwikkeling. Vanuit de bovengenoemde verantwoordelijkheden wordt er gekeken naar de competenties uit het model van Schouten en Nelissen (2012) die in hoofdstuk 4 wordt beschreven en die belangrijk zijn in de communicatie met leerkrachten. Allereerst is **optreden** voor een ouder erg belangrijk, omdat een ouder graag vertrouwen wil voor een goede samenwerking met de leerkracht. De ouder is ervaringsdeskundige en wil geloofwaardig overkomen naar de leerkracht toe met vragen, gesprekken en feedback. Een ouder komt zelf ook uit een gezin en is groot geworden met bepaalde normen en waarden. **Integriteit** handhaven kan daarbij heel belangrijk zijn. De ouder geeft het kind veel mee en daarom is het belangrijk dat een ouder weet wat hij belangrijk vindt voor zijn kind en hem daarnaar groot brengt. **Assertiviteit** is voor een ouder niet altijd even gemakkelijk. Ouders weten soms niet waar ze aan toe zijn en daarom is assertiviteit zo belangrijk. Ouders hebben het recht te weten waar ze aan toe zijn en ze mogen assertief zijn om met hun vragen naar de leerkracht te komen. Leerkrachten en ouders kunnen maar beter **samenwerken**. De ouder als ervaringsdeskundige en de leerkracht als professional kunnen elkaar perfect aanvullen en daar moet gebruik van worden gemaakt. In die samenwerking is **luisteren** naar elkaar van groot belang. Een ouder moet luisteren wat een leerkracht zegt. Het kan van groot belang zijn voor de ontwikkeling van het kind. Door naar de ander te luisteren ontstaat er respect en vertrouwen en dat is een goede basis van communicatie tussen leerkracht en ouders. Een ouder weet wat hij in de toekomst voor ogen heeft. Hij heeft een **visie** op het kind. Dat draagt hij uit naar de leerkracht, zodat hij weet en kan vertellen of

Figuur 7: Competentiemodel Schouten en Nelissen

hij ook aan deze visie kan volden. Soms ontstaan er problemen in de ontwikkeling van het kind. Wanneer een ouder zich zorgen maakt is het belangrijk dat hij heeft geleerd om **initiatief** te nemen. Zo hoeft het probleem niet alleen bij de ouder te blijven liggen. Soms wordt er vanuit de school met een tunnelvisie gekeken naar een bepaald probleem. **Vasthoudendheid en doorzettingsvermogen** hebben ouders dan nodig om leerkrachten daarvan bewust te maken. Een ouder wil graag weten hoe het gaat met de ontwikkeling van het kind. Je wilt **voortgangscontrole** houden op resultaten om het kind zo goed mogelijk te begeleiden.

5.3 DEELCONCLUSIE

In deze deelvraag is vooral gekeken naar de competenties van ouders die belangrijk zijn voor de samenwerking en communicatie met leerkrachten. Hieronder is een schema te zien waarin deze competenties zijn geplaatst.

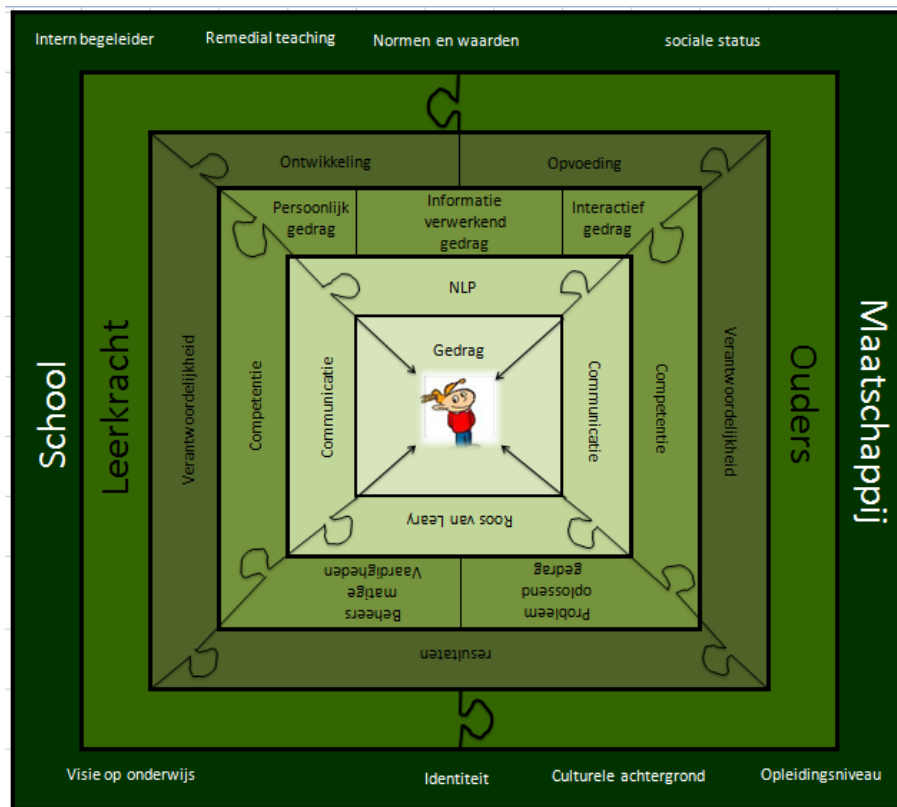
Competenties die passen bij de verantwoordelijkheden van ouders	
Verantwoordelijkheden	Bijpassende competenties
Op een waardevolle manier omgaan met loyaliteit die altijd zal blijven bestaan	Integriteit en vasthoudendheid
Zorgen voor het kind	Optreden, integriteit, doorzettingsvermogen, initiatief nemen, assertiviteit, vasthoudendheid
Grenzen stellen aan het kind	Integriteit en nauwkeurigheid
Kennen van kansen en bedreigingen voor het kind en het kind bescherming en veiligheid bieden	Nauwkeurigheid en vasthoudendheid
Het innerlijk kennen van een kind en delen met de school waarbij de grens met privacy in evenwicht moet zijn	Samenwerking, initiatief nemen, assertiviteit, doorzettingsvermogen en voortgangscontrole

Een aantal van deze competenties zijn voor leerkrachten en ouders beiden belangrijk. Bij de ouder wordt met deze competenties meer de nadruk gelegd op het nemen van actie voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind. Leerkrachten en ouders geven beiden om de ontwikkeling van het kind. Daarbij zijn integriteit en samenwerking erg belangrijk. Alle bovengenoemde competenties worden meegenomen in het praktijkonderzoek. Hierin wordt getoetst of dit overeenkomt met de praktijk.

6. WELKE COMMUNICATIETECHNIEKEN HEBBEN EEN POSITIEVE EN DUURZAME UITWERKING OP DE COMMUNICATIE EN SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN LEERKRACHTEN?

6.1 INLEIDING

In de vorige hoofdstukken ging het over de samenwerking tussen ouders en leerkrachten. Communicatie speelt daarbij een belangrijke rol. Communicatie tussen ouders, leerkrachten en het kind brengt het onderwerp samen, zoals in figuur 8 is te zien. De ring van communicatie maakt het compleet. In het onderwijs wordt veel gewerkt met de Roos van Leary. Daarom wordt allereerst deze theorie bestudeerd. Vanuit de psychologie wordt ook de NLP belicht. Dat geeft een beeld van wat er gedaan kan worden om communicatie tussen alle partijen te verbeteren. Natuurlijk zijn er in de literatuur vele andere theorieën te vinden over communicatie. Daarom is er hier gekozen om te kijken naar wat er in het onderwijs al wordt gebruikt en wat er in andere beroepen wordt gebruikt om communicatie te bevorderen.

Figuur 8: Compleet model ouder s en leerkrachten op een lijn.

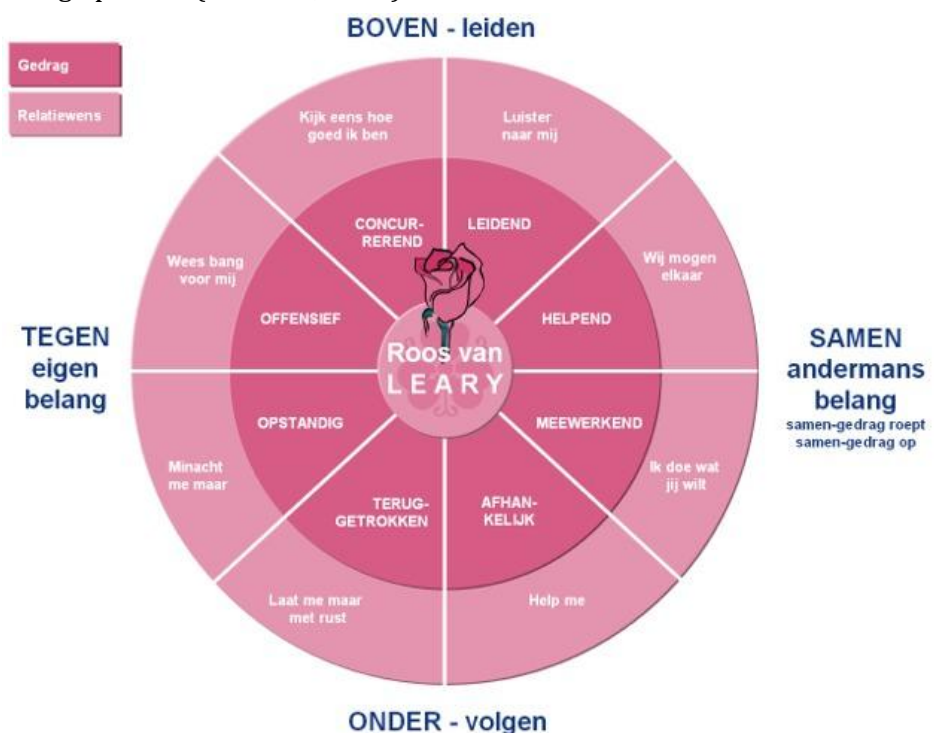
6.2 ROOS VAN LEARY

Mensen beïnvloeden elkaar om gehoord te worden. De Roos van Leary laat zien hoe die beïnvloeding kan plaatsvinden. Het is een simpel en werkend model waarmee gekeken wordt naar actie en reactie tussen mensen. Je eigen gedrag kan invloed hebben op het gedrag van de ander. Dat zorgt er voor dat je je eigen gedrag kan veranderen om bij de ander bepaald gedrag te bewerkstelligen. Twee basisbehoeften komen naar voren in relaties met andere mensen. De eerste basisbehoefte is het invloed willen hebben op anderen en hun omgeving. Het tweede is het geaccepteerd willen worden. Vanuit deze basisbehoeften is het assenstelsel van de Roos van Leary opgebouwd, zoals te zien in figuur 9. De verticale as geeft de mate van invloed aan. 'Boven' geeft aan dat iemand veel invloed heeft in de communicatie met de ander. 'Onder' is die communicatie er nauwelijks. De horizontale as geeft de mate van acceptatie aan. Bij 'samen' is er in sterke mate acceptatie voor de ander en bij 'tegen' is die acceptatie er nauwelijks. Zo ontstaan er vier soorten gedragingen. De verschillende soorten gedrag staan niet los van elkaar. Bij het communiceren, staan actie en reactie centraal. Dit lijkt automatisch te gebeuren, maar de Roos van Leary legt daaraan spelregels ten grondslag die hieronder in de tabel worden weergegeven.

Gedrag	Kenmerken	Reactie
Bovengedrag	Gericht op veel invloed uitoefenen	Ondergedrag
Ondergedrag	Niet of nauwelijks gericht op invloed uitoefenen	Bovengedrag
Samengedrag	Gericht op acceptatie	Samengedrag
Tegengedrag	Gericht op andere belangen dan acceptatie (meestal het resultaat)	Tegengedrag

In de communicatie tussen verschillende personen kan er invloed worden uitgeoefend op die communicatie. Dingen gaan vaak vanzelf, maar wanneer iemand bewust is van de actie en reactie kan het gedrag daarop ten goede worden aangepast. Wanneer iemand zijn gedrag aanpast kan dat van invloed zijn op het gedrag van de ander. Om dat te laten slagen moet de manier van denken worden aangepast en is een andere kijk op de situatie nodig. Het denken in schuld levert namelijk weinig op. Bij de Roos van Leary wordt vooral gekeken naar wat wel werkt. Wanneer gedrag wordt aangepast op het gedrag dat het oproept zal de ander mee gaan bewegen. Wanneer dit niet het geval is, is het gedrag nog niet genoeg veranderd. Natuurlijk duurt het altijd even voor er verandering optreedt (Biemans, 2013). Wanneer iemand vast zit in een patroon van communicatie

kan daar wat aan veranderd worden. Er zijn twee stappen nodig om dit vaste patroon te doorbreken. De eerste stap je gedrag aanpassen op het naast iemand gaan zitten in de Roos van Leary. Figuur 9 laat zien welke gedragingen naast elkaar worden geplaatst. Wanneer de een altijd leidend is en de ander is teruggetrokken, dat kan de leider zich afhankelijk gaan gedragen, zodat diegene uit zijn teruggetrokken rol wordt gehaald. De tweede stap is te kiezen welk patroon wel gewenst is en daarop aan te passen. Dit zorgt ervoor dat je effectief en prettig met elkaar kunt blijven communiceren (Nieuwenhuis, 2010).

Figuur 9: Roos van Leary

6.3 NLP

6.3.1 INTRODUCTIE

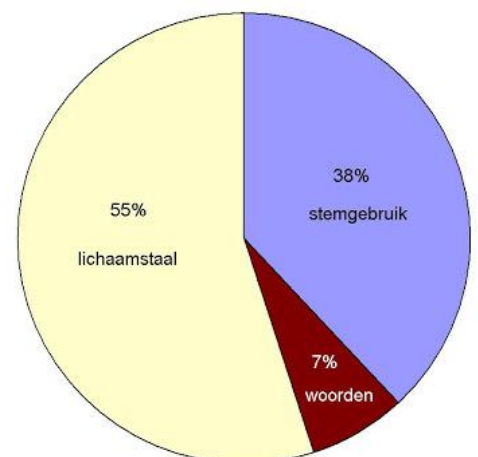
Richard Bandler en John Grinder (1976) hebben het proces van communicatie en verandering onderzocht. Zij vonden dat dit proces gebaseerd is op taal, neuropsychologie en cybernetica. Zij gaven aan deze nieuwe techniek daarom de naam: Neuro Linguïstisch Programmeren, oftewel NLP. Het neurologische systeem brengt de informatie die uit de omgeving binnen komt via zintuigen naar de hersenen. De omgeving is alles wat zich buiten een mens bevindt, maar bevatten ook lichaamsorganen als ogen, oren, maag, huid en longen. Informatie uit die omgeving wordt in de hersenen verwerkt en de hersenen sturen op hun beurt boodschappen terug naar organen. Een voorbeeld is knipperen met het oog of het veroorzaken van emoties. De boodschappen vanuit de hersenen naar de organen zorgen er voor dat iemand zich op een

bepaalde manier gedraagt. Alles wat iemand doet heeft te maken met hoe prikkels worden verwerkt. NLP richt zich specifiek op het ontdekken van doelmatiger denken en op het effectief communiceren met anderen. Er zijn verschillende definities van NLP. De formele definitie is dat NLP de studie van structuur van de subjectieve ervaring van de mens is. NLP kent vier kernbegrippen: rapport, zintuiglijk bewustzijn, resultaatgericht denken en flexibiliteit van gedrag. De eerste twee pijlers gaan over het maken van contact in een relatie en de laatste twee pijlers gaan over het bereiken van resultaten. Omdat NLP een zeer uitgebreide studie is wordt er hier een beperkte literatuurstudie gedaan naar rapport en flexibiliteit van gedrag. Het is belangrijk om werkelijk contact te hebben met elkaar. Dat is de rede dat op rapport dieper wordt ingegaan. Daarnaast is het belangrijk om flexibel te kunnen zijn in gedachten en standpunten om daarmee resultaat te boeken. Op die manier worden de belangrijke onderdelen van NLP voor dit onderzoek in de volgende paragrafen belicht. Het gaat dan over rapport en flexibiliteit van gedrag. Investeren in een goede relatie kost tijd die er vaak niet is. Daarom is het belangrijk af te weten van rapport, omdat er wordt geleerd 'nee' te zeggen wanneer anderen iets vragen dat niet de prioriteit heeft, terwijl vriendschap en relaties kunnen blijven bestaan. Flexibiliteit van gedrag betekent het schakelen tussen verschillende werkwijzen, wanneer iets niet tot het juiste resultaat leidt.

6.3.2 RAPPORT

Rapport komt van het Franse woord 'rapporter' en betekent terugbrengen. Een omschrijving vanuit de literatuur is: een invoelende relatie of begrip. Wanneer je een relatie van rapport hebt gelegd is er een oprecht gevoel van vertrouwen en respect voor de ander. Op die manier kan er op een goede manier met de ander gesproken worden, hoe verschillend de ander ook is. Rapport is een essentieel onderdeel, omdat het zorgt voor een geslaagde communicatie tussen mensen of groepen mensen. Het is een manier om respectvol met elkaar om te gaan. Het is een techniek die naar eigen inzicht in- of uitgeschakeld kan worden. Rapport ontstaat al voordat de een naar de ander luistert. Het is gebaseerd op een instinctief gevoel van vertrouwen en oprechtheid en rapport is nodig, omdat de wereld bestaat uit mensen met allerlei verschillende achtergronden met verschillende meningen en speciale vaardigheden. De volgende stappen kunnen helpen om rapport op te bouwen en te begrijpen wat er in verschillende relaties belangrijk is:

- Eerst kan er gedacht worden aan een relatie waarin rapport aanwezig is. Daarbij kan worden gekeken welke signalen worden uitgezonden en welke signalen ontvangen worden;
- Daarna moet worden gedacht aan iemand waarmee geen rapport is. Daarbij is de vraag welke signalen er worden verzonden en ontvangen. Obstakels die rapport tegenhouden worden duidelijk;
- Het is goed om weer te denken aan de relatie waarin wel rapport aanwezig is. Op grond van rapport met die persoon kan er worden nagedacht over wat anders zou kunnen om een sterke relatie tot stand te brengen.

Figuur 10: impact van communicatie

Flexibiliteit van gedrag en gedachten over de persoon waarmee geen rapport is, kan toch voor rapport zorgen. Het is belangrijk om mensen te leren kennen en te weten wat belangrijk voor ze is. Mensen passen hun levensstijl niet automatisch aan op de ander. Door het anders sturen van gedrag en gedachten kan er toch rapport ontstaan. Wanneer er rapport is in een relatie, betekent het dat er bij lastige kwesties gemakkelijker naar een oplossing kan worden gezocht. Het is belangrijk te weten hoe rapport wordt opgebouwd. Het komt voor op verschillende niveaus en kan altijd opgebouwd worden door de plaats en tijd waarin mensen tijd met elkaar doorbrengen, de manier waarop iemand er uitziet, klinkt en handelt, de vaardigheden die zijn aangeleerd, de

waarden die worden gehanteerd, overtuigingen, het doel in het leven en door jezelf te zijn. Het communicatiewiel in figuur 10 geeft in percentages aan wat de impact van communicatie is, afhankelijk van de factoren. Meningen over die percentages lopen uiteen, maar in het model zie je direct wat er het minst toe doet (Cumps, 2007). Het is duidelijk dat de eerste indrukken het belangrijkste zijn. Zonder vertrouwen in de boodschap in woorden, beelden en geluiden, zal het niet overkomen. Oog in oog met de ander staan zorgt er voor dat men op dezelfde golflengte komt. Oprechtheid naar mensen toe wordt namelijk het meest ondersteund door hoe iemand iets zegt en in hoeverre daarvoor waardering wordt gegeven aan de gedachten en gevoelens van de ander. Wat er wordt gezegd is het minst belangrijk. Rapport kan ook voor onenigheid zorgen. Toch kan respect in de relatie blijven bestaan. NLP is een hele uitgebreide studie waarin veel meer manieren worden aangegeven voor het opbouwen van rapport. Op deze plaats wordt daar niet verder op ingegaan.

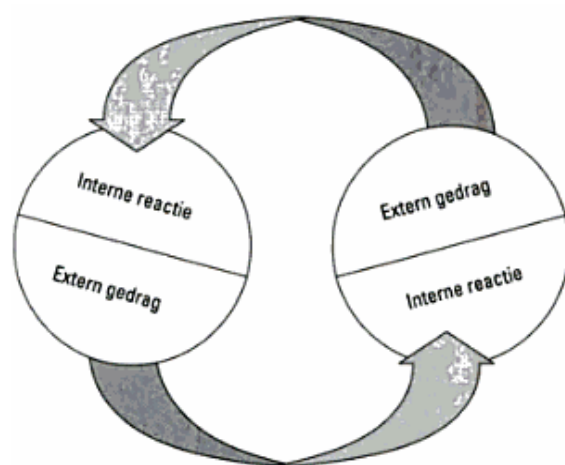
6.3.3 FLEXIBILITEIT VAN GEDRAG

Flexibiliteit van gedrag is belangrijk, omdat iemand volledig verantwoordelijk is voor elke vorm van communicatie. Er wordt inzichtelijk gemaakt hoe een boodschap vervormd kan worden door de zintuigen van de mensen waarmee wordt gecommuniceerd. Woorden, handelingen en acties kunnen worden aangepast wanneer je iemand begrijpt. Op die manier worden gewenste reacties alsnog ontvangen. NLP werkt met een communicatiemodel dat te zien is in figuur 11. Wanneer iemand zich op een bepaalde manier gedraagt, noemt dit model het extern gedrag. Het gedrag van de een lokt bij de ander een reactie op. Dat is de interne reactie. Daarop wordt op een bepaalde manier gereageerd, wat jouw externe gedrag wordt genoemd. Dit lokt weer een reactie bij de ander op. Dat is zijn of haar interne reactie. Het is een cyclus die doorgaat tijdens de communicatie. Drie vaardigheden zijn in het communicatieproces onmisbaar:

1. Weten wat je wilt;
2. Scherp zijn op reacties die je krijgt;
3. Beschikken over flexibiliteit om gedrag te veranderen totdat je krijgt wat je wilt.

Iedereen reageert anders op informatie. Het zou dus erg nuttig kunnen zijn om te weten wat de ander bezielt.

Zintuigen geven miljoenen deeltjes informatie door aan de hersenen. Deze informatie kan niet allemaal worden verwerkt. Daarom wordt binnenkomende informatie gefilterd. Van de prikkels die wel in de hersenen worden verwerkt, maken de hersenen interne representaties. Filters als ervaringen, waarden, beslissingen, attitude en overtuigingen zeggen veel over welke prikkels wel of niet worden verwerkt. Weglating, generalisatie en vervorming zijn ook drie processen die invloed hebben op de prikkels die worden verwerkt en worden in het volgende schema uitgelegd.

Figuur 11: Communicatiemodel NLP

Filters	Kenmerken
Weglating	Er wordt aandacht geschonken aan informatie die de zintuigen binnenkomt maar andere prikkels worden niet gezien. Er wordt dan maar op een deel van de informatie gericht.
Vervorming	Informatie die via de zintuigen binnenkomt, worden verkeerd geïnterpreteerd en er wordt een verkeerde betekenis aan geeft.
Generalisatie	Wanneer conclusies op basis van eigen ervaring worden getrokken. Generalisatie kan goed zijn. Het helpt een cognitieve plattegrond op te bouwen van de wereld. Het kan negatief zijn wanneer de situatie net iets anders is dat geschat. Het kan ook leiden van selffulfilling prophecy.

6.4 DEELCONCLUSIE

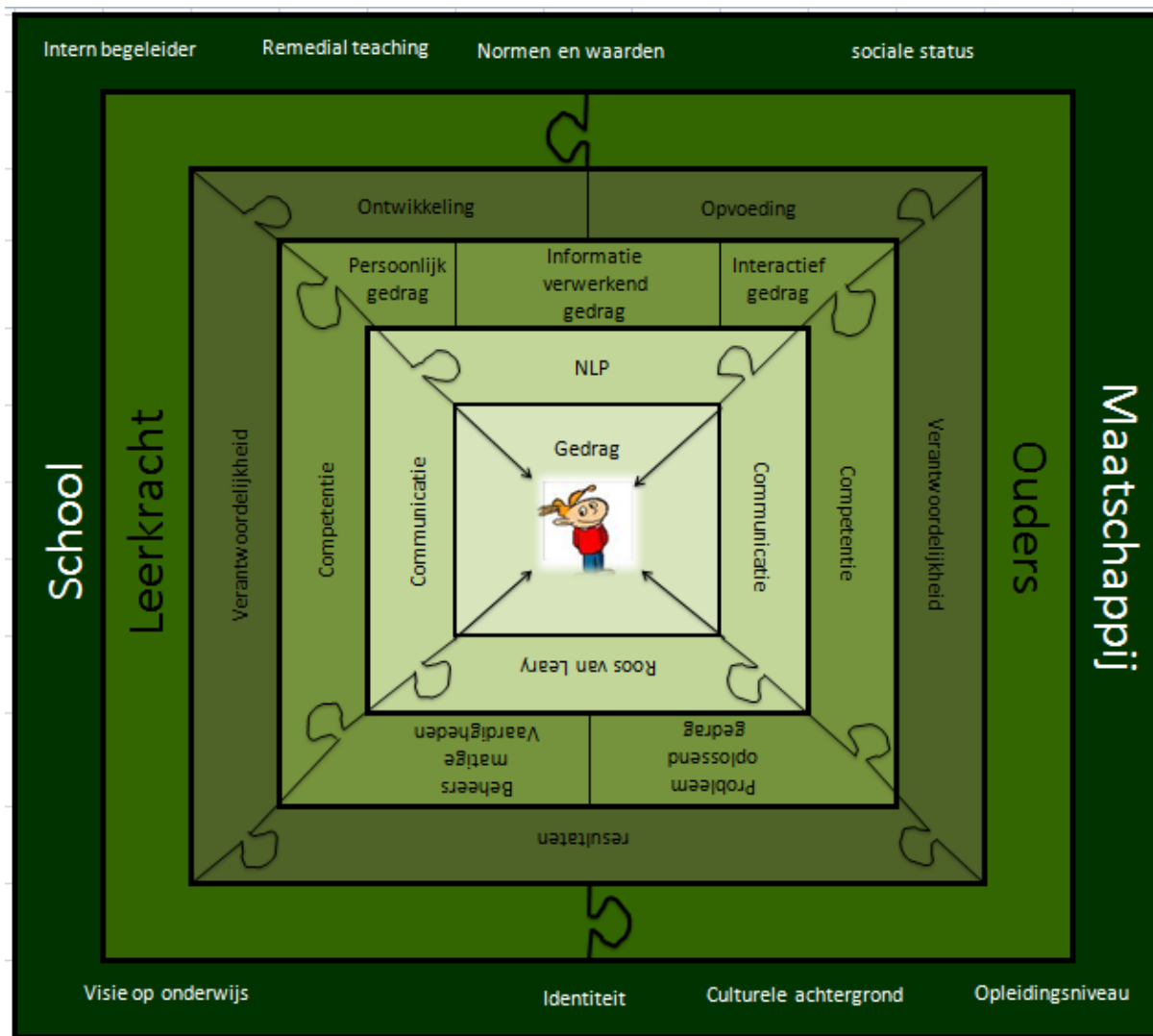
Communicatietechnieken zijn erg belangrijk voor de samenwerking tussen ouders en leerkrachten, maar ook in de communicatie naar het kind. Daarom wordt er in dit hoofdstuk aandacht gegeven aan de Roos van Leary en NLP. De Roos van Leary beschrijft hoe door verandering van eigen gedrag je invloed hebt op het gedrag van de ander. NLP richt zich op hoe iemand zich op een bepaalde manier gedraagt. Daarbij wordt dieper ingegaan op de prikkels die binnenkomen via zintuigen en op welke manier die worden verwerkt. NLP is de studie van onze subjectieve ervaring. Het bestaat uit vier kernbegrippen: rapport, zintuiglijk bewustzijn, resultaatgericht denken en flexibiliteit van gedrag. In deze deelvraag is voornamelijk aandacht gegeven aan rapport en flexibiliteit van gedrag.

Competenties die passen bij de verantwoordelijkheden van leerkrachten		
Verantwoordelijkheden	Bijpassende competenties	Communicatietechnieken
Zich open en uitnodigend opstellen naar ouders toe	Samenwerking en oudergerichtheid	Roos van Leary: helpend en meewerkend NLP: rapport
Contacten leggen met ouders en deze contacten ook onderhouden	Integriteit en empathie	Roos van Leary: leidend NLP: flexibiliteit van gedrag, rapport en zintuiglijk bewustzijn
Zorgen dat een ouder zich welkom voelt op de school	Integriteit en empathie	Roos van Leary: helpend en meewerkend NLP: rapport en zintuiglijk bewustzijn
Het stimuleren en bevorderen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie	Samenwerking	Roos van Leary: leidend, Helpend en meewerkend NLP: resultaatgericht denken, flexibiliteit van gedrag en rapport
Inventariseren van de behoeften en mogelijkheden voor betrokkenheid van ouders in een groep	Optreden en oudergerichtheid	Roos van Leary: leidend, helpend en meewerkend NLP: resultaatgericht denken
Ouders de juiste sturing geven in wat leerkrachten van ouders verwachten	Optreden, creativiteit en plannen en organiseren	Roos van Leary: leidend en helpend NLP: Resultaatgericht denken
Zorgen voor afstemming tussen thuis en op school en verwachtingen naar elkaar uitspreken om op een lijn te komen	Nauwkeurigheid Plannen en organiseren	Roos van Leary: helpend, meewerkend en afhankelijk NLP: flexibiliteit van gedrag en resultaatgericht denken
Het verstrekken van de juiste informatie wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen aan de ouders	Nauwkeurigheid Probleemanalyse Integriteit Samenwerking	Roos van Leary: helpend en leidend NLP: Resultaatgericht denken
Zichzelf blijven professionaliseren	Zelfinzicht	Roos van Leary: leidend en meewerkend NLP: resultaatgericht denken

Competenties die passen bij de verantwoordelijkheden van ouders		
Verantwoordelijkheden	Bijpassende competenties	Communicatietechnieken
Op een waardevolle manier omgaan met loyaliteit die altijd zal blijven bestaan	Integriteit en vasthoudendheid	Roos van Leary: helpend, meewerkend en leidend NLP: flexibiliteit van gedrag
Zorgen voor het kind	Optreden, integriteit, doorzettingsvermogen, initiatief nemen, assertiviteit, vasthoudendheid	Roos van Leary: helpend, meewerkend en leidend NLP: flexibiliteit van gedrag, rapport, zintuiglijk bewustzijn en resultaatgericht denken
Grenzen stellen aan het kind	Integriteit en nauwkeurigheid	Roos van Leary: leidend, en helpend NLP: resultaatgericht denken en flexibiliteit van gedrag
Kennen van kansen en bedreigingen voor het kind en het kind bescherming en veiligheid bieden	Nauwkeurigheid en vasthoudendheid	Roos van Leary: Leidend, helpend en meewerkend NLP: Flexibiliteit van gedrag, zintuiglijk bewustzijn en resultaatgericht denken
Het innerlijk kennen van een kind en delen met de school waarbij de grens met privacy in evenwicht moet zijn	Samenwerking, initiatief nemen, assertiviteit, doorzettingsvermogen en voortgangscontrole	Roos van Leary: leidend, Helpend en meewerkend NLP: flexibiliteit, rapport, zintuiglijk bewustzijn en resultaatgericht denken

7. CONCLUSIES

Wat hebben ouders en leerkrachten nodig om de samenwerking tussen beide partijen zo optimaal mogelijk te laten verlopen ten behoeve van het kind? Het antwoord op mijn onderzoeksvraag wordt hieronder aan de hand van het centrale model in figuur 12 duidelijk gemaakt.

Figuur 12: Compleet model leerkrachten en ouders op een lijn

7.1 ACHTERGROND VAN HET ONDERZOEK

De buitenste ring

In 12 laat de buitenste ring de achtergrond zien van dit onderzoek. Afstemming tussen de opvoeding thuis en de ontwikkeling op school is nodig, omdat culturele verschillen, identiteit, visie op onderwijs, opleidingsniveau en normen en waarden kunnen verschillen. Daarnaast is het soms nodig dat de school externe organisaties inschakelt. Het is noodzakelijk dat ouders en leerkrachten zich hier beiden in verdiepen om op een lijn te komen.

De tweede ring

In deze ring wordt zichtbaar dat wanneer er afstemming is ontstaan, de samenwerking van ouders en leerkrachten sterk kan zijn. Het valt als een puzzel in elkaar. Het kind ervaart op deze manier geen obstakels in zijn ontwikkeling thuis en op school.

7.2 VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN LEERKRACHTEN EN OUDERS

De belangrijkste verantwoordelijkheden op het gebied van communicatie tussen ouders en leerkrachten zijn in dit onderzoek duidelijk gemaakt in hoofdstuk 2 en 3. Ouders hebben de verantwoordelijkheid als het gaat om de opvoeding van het kind en leerkrachten zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het kind op school. Door deze verantwoordelijkheden in beeld te brengen weten ouders en leerkrachten wat zij van elkaar kunnen verwachten.

De derde ring

Hierin worden de verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten zichtbaar in de resultaten van het kind. Er wordt een duidelijk verschil aangegeven in de opvoeding thuis en de ontwikkeling op school. Wanneer ouders en leerkrachten deze verantwoordelijkheden voor de ontwikkeling van het kind nemen zal dit de ontwikkeling van het kind versterken. Dat wordt ook aangegeven, doordat de puzzelstukjes netjes in elkaar passen. De belangrijkste verantwoordelijkheden van leerkrachten zijn:

Informeren: dit betekent dat leerkrachten zich open en uitnodigend opstellen naar ouders toe en dat zij contacten leggen en onderhouden. Daarnaast moeten leerkrachten ervoor zorgen dat ouders zich welkom voelen op school en dat zij ouders de juiste informatie verstrekken wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen.

Meedenken: leerkrachten moeten ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie stimuleren en bevorderen. Daarnaast moeten zij de behoeften en mogelijkheden voor deze betrokkenheid van ouders inventariseren en de juiste sturing ontvangen in wat leerkrachten van hen verwachten. De leerkracht moet zorgen voor afstemming tussen thuis en op school en verwachtingen uitspreken om op een lijn te komen.

Zorg voor kwaliteit: leerkrachten moeten zichzelf blijven professionaliseren.

De belangrijkste verantwoordelijkheden van ouders zijn:

Meeleven: ouders moeten op een waardevolle manier omgaan met de loyaliteit die er is tussen het kind en de ouder.

Meedenken: ouders moeten zorgen voor het kind en grenzen stellen aan het kind.

Informeren: ouders kennen de kansen en bedreigingen voor het kind en moeten het kind bescherming en veiligheid bieden. Ouders kennen het innerlijk van het kind en moeten belangrijke dingen delen met de school waarbij de grens met privacy in evenwicht moet zijn.

7.3 COMPETENTIES VAN LEERKRACHTEN EN OUDERS

Competenties

Om aan de verantwoordelijkheden te voldoen en te groeien in deze verantwoordelijkheden is er gekeken naar competenties die bij deze verantwoordelijkheden passen. In hoofdstuk 4 en 5 worden deze competenties omschreven. Leerkrachten kunnen in hun persoonlijk ontwikkelingsplan aangeven hoe zij aan deze competenties willen werken. Dat is in iedere situatie verschillend. Dit kan van ouders niet verwacht worden. Om ouders toch bewust te maken van de competenties die passen bij hun verantwoordelijkheden en om hen een handreiking te geven hierin te groeien zal de school zich moeten inzetten.

De vierde ring

Er is gekeken naar welke competenties het meest belangrijk zijn om in de verantwoordelijkheid als leerkracht of als ouder te groeien. Dat is te zien in het schema in de deelconclusie van hoofdstuk 6. Voor ouders en leerkrachten zijn een aantal competenties gelijk, maar ook een aantal competenties verschillend. De meest belangrijke competenties voor leerkrachten zijn: *samenwerking, oudergerichtheid, integriteit, empathie, optreden, creativiteit, plannen en organiseren, nauwkeurigheid, probleemanalyse en zelfinzicht*

De meest belangrijke competenties voor ouders zijn: *optreden, assertiviteit, samenwerking, initiatief nemen, vasthoudendheid, doorzettingsvermogen en voortgangscontrole.*

7.4 COMMUNICATIETECHNIKEN

In hoofdstuk 6 wordt gekeken naar verschillende communicatietechnieken die leerkrachten en ouders kunnen helpen in de communicatie. Wanneer ouders en leerkrachten op de hoogte zijn van deze technieken kan er worden gewerkt aan een constructieve communicatie. In het praktijkonderzoek zal worden onderzocht in hoeverre leerkrachten en ouders deze communicatietechnieken belangrijk vinden en hoe zij dit vorm zouden willen geven. In de deelconclusies zijn vanaf hoofdstuk 2 t/m 6 de onderwerpen verantwoordelijkheden, competenties en communicatietechnieken uitgebreid en naast elkaar gezet. Zo wordt duidelijk welke competenties er passen bij de verschillende verantwoordelijkheden en welke communicatietechnieken daarbij passen. In de deelconclusie van hoofdstuk 6 wordt dit overzicht compleet weergegeven in een schema.

De vijfde ring

Samenwerking kan niet plaatsvinden zonder communicatie. Daarom staat in de vijfde ring de communicatie centraal. Twee verschillende communicatietechnieken worden bekeken. Namelijk de Roos van Leary en NLP. Uit de literatuur blijkt dat deze communicatietechnieken een bijdrage kunnen leveren. De Roos van Leary laat zien dat door middel van eigen gedrag ingespeeld kan worden op het gedrag van de ander. Op die manier kan het een positieve invloed hebben. De andere communicatietechniek is NLP. Rapport is een onderdeel van NLP dat in deze literatuurstudie vooral centraal staat. Rapport is belangrijk voor de communicatie, omdat rapport nodig is om af te kunnen stemmen op het gedrag van de ander. In de literatuur en in de bijlagen wordt aangegeven hoe rapport kan worden opgebouwd. Daarnaast komt flexibiliteit van gedrag veel aan de orde. In communicatie en samenwerking met elkaar is dat onmisbaar, omdat er vele verschillende situaties zijn en het niet altijd loopt zoals gepland.

7.5 HET KIND CENTRAAL

De zesde ring

Al het voorgaande heeft invloed op het kind met zijn gedrag. Het kind staat op de eerste plaats. Het gaat om het kind. Daarom staat het kind aan de top van de piramide. Het gedrag van het kind en ouderbetrokkenheid is een studie op zich waarin onderzocht kan worden wat voor effect communicatie en samenwerking tussen leerkracht en ouder heeft op de ontwikkeling van het kind. De zesde ring in het model is er in dit onderzoek alleen om te laten zien dat het kind met zijn gedrag en ontwikkeling voorop staat.

PRAKTIJKONDERZOEK

8. INLEIDING PRAKTIJKONDERZOEK

Hoe kan er optimaal worden gecommuniceerd en worden samengewerkt ten behoeve van de ontwikkeling en opvoeding van het kind?

Dat is de centrale vraag in dit praktijkonderzoek. Aan de hand van observaties tijdens gesprekken met ouders, interviews met leerkrachten en ouders en het bestuderen van een ouder tevredenheidsonderzoek wordt zo nauwkeurig mogelijk in beeld gebracht wat leerkrachten en ouders nodig hebben in de communicatie met elkaar. Verder zal ook beschreven worden hoe dit onderzoek is opgezet, welke instrumenten zijn gebruikt en wat de doelgroep is die aan dit onderzoek heeft meegedaan. Aan de hand van de onderzoeksgegevens wordt vervolgens een conclusie weergegeven en een discussie beschreven. Als laatste zullen er ook adviezen worden beschreven voor leerkrachten en ouders.

Uit de literatuurstudie is gebleken dat communicatie tussen ouders en leerkrachten er toe doet voor de ontwikkeling van een kind. De vraag is wat er in die communicatie nu echt van belang is waar specifiek aan gewerkt kan worden. Ouders hebben bepaalde verwachtingen van de school in de communicatie over de ontwikkeling van hun kind. Andersom is dat ook zo. De school heeft ook verwachtingen van ouders in de communicatie over het kind. Een optimale samenwerking kan bijdragen aan een positieve ontwikkeling van het kind. Hoe kan er worden gewerkt aan deze optimale samenwerking? De bedoeling van dit onderzoek is dat hiervoor praktische adviezen gegeven kunnen worden, vooral voor de school, maar ook voor de ouder. In de literatuur wordt vooral gekeken naar de verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten in de ontwikkeling van een kind. Daarnaast wordt er gekeken naar competenties die ouders en leerkrachten kunnen ontwikkelen die hiervoor belangrijk zijn. Daarnaast worden communicatietechnieken meegenomen die specifiek in de communicatie tussen ouders en leerkrachten bij kunnen dragen aan verbetering van die communicatie. Het praktijkonderzoek gaat vooral in op deze competenties en communicatietechnieken. Daarin wordt meegenomen wat scholen en ouders van elkaar verwachten.

9. METHODE BESCHRIJVING

Dit onderzoek heeft als doel te onderzoeken hoe ouders en leerkrachten het beste kunnen samenwerken en communiceren, zodat het kind zo optimaal mogelijk kan blijven leren. In dit hoofdstuk wordt beschreven wie de onderzoeksdeelnemers zijn, wat de gekozen onderzoeksmethoden zijn en welke analysetechnieken er zijn gebruikt. Op deze manier wordt de opbouw van het praktijkonderzoek inzichtelijk gemaakt.

9.1 ONDERZOEKSDEELNEMERS EN WERVINGSPROCEDURE

Het praktijkonderzoek is uitgevoerd op basisschool de Appelgaard te Nijkerk tijdens een stageperiode van veertig dagen. De school is hierbij akkoord gegaan met de uitvoering van dit onderzoek. De deelnemers van dit onderzoek zijn ouders en leerkrachten van de school die willekeurig geselecteerd zijn. Zij zijn van te voren benaderd en geïnformeerd over het onderzoek en hebben hun medewerking verleend door mee te werken aan observaties en interviews. Het gaat in totaal om vijf leerkrachten en tweeëntwintig ouders.

9.2 GEKOZEN ONDERZOEKSMETHODEN EN ANALYSETECHNIEKEN

Onderzoeksmethoden	Opzet	Analysetechniek	Aantal
Oudertevredenheidsonderzoek (resultaten te vinden in bijlage 3)	Het oudertevredenheidsonderzoek is een onderzoek die in ditzelfde jaar is uitgevoerd op de school. Deze is door de directie voor dit onderzoek beschikbaar gesteld. Het onderzoek bestaat uit drie delen: • Basisvragenlijst • Oudervragenlijst • Leerkrachtenvragenlijst Een deel van deze vragenlijsten is gebruikt voor dit literatuur- en praktijkonderzoek. Onderwerpen uit de vragenlijsten die passen bij de verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten zijn geanalyseerd. De overige resultaten van dit oudertevredenheidsonderzoek heb ik laten rusten. De belangrijkste verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten uit de literatuur zijn gekoppeld aan de thema's uit de bestaande vragenlijsten. Bij de leerkrachten is er gebruik gemaakt van de volgende thema's: zorg voor kwaliteit, informeren en meedenken. Bij ouders is er gebruik gemaakt van de volgende thema's: meeleven, meedenken en	Het oudertevredenheidsonderzoek is een bestaand onderzoek dat is geanalyseerd door te kijken naar de onderdelen die te maken hadden met de belangrijkste verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten en de daarbij behorende competenties. Dit onderzoek is ontwikkeld door Integraal (2013) en in het onderzoek worden gemiddelde scores van de school vergeleken met landelijk gemiddelde scores. Uiteindelijk is gekeken naar opvallende resultaten. In het interview wordt hier verder op ingegaan.	22 ouders en 4 leerkrachten van basisschool 'de Appelgaard'. Observaties per groep: 10 in groep 8 1 in groep 7 3 in groep 6 4 in groep 5 1 in groep 4 3 in groep 3

	informer De vragenlijsten van het oudertevredenheidsonderzoek zijn geanalyseerd om het onderzoek voor Basisschool 'de Appelgaard' bruikbaar te maken. Daarnaast zijn de vragenlijsten geanalyseerd om samen met de literatuurstudie als vertrekpunt te dienen voor de volgende praktijkonderzoeken.		
Observaties (instrument en resultaten te vinden in bijlage 4)	In hoofdstuk 4 en 5 gaat het voornamelijk over de competenties die voor ouders en leerkrachten belangrijk zijn in de samenwerking ten behoeve van de ontwikkeling van het kind. In de literatuur worden deze competenties al op een rij gezet in de deelconclusies van deze hoofdstukken. In hoofdstuk 6 gaat het over communicatietechnieken die van belang kunnen zijn in de samenwerking tussen ouders en leerkrachten. Aan de hand van deze uitkomsten is een observatie-instrument gemaakt. Met het instrument is gekeken naar competenties van leerkrachten en ouders en naar communicatietechnieken die zichtbaar waren tijdens tienminutengesprekken. Daarnaast hebben de leerkrachten zelf als controlegroep het observatieformulier ingevuld. Zij hebben zichzelf beoordeeld op het gebied van competenties en communicatietechnieken. Daarnaast hebben zij een inschatting gemaakt voor de ouders van deze school. Hierdoor kan de literatuur vergeleken worden met wat er in de praktijk zichtbaar is.	De observatie is uitgevoerd aan de hand van een observatieformulier met een negenpuntsschaal. Hiervoor is gekozen, omdat er niet de mogelijkheid was om een tweede persoon te laten bijwonen aan de observatie ter controle in verband met privacyredenen. Met een negenpuntsschaal kan er op deze manier toch zo nauwkeurig mogelijk worden gewerkt en verwerkt, omdat het verschil tussen negen punten kleiner is dan wanneer bijvoorbeeld een vijf puntsschaal is gebruikt. Het instrument voor de observatie is gemaakt aan de hand van de literatuur in hoofdstuk 4, 5 en 6. Dit instrument is eerst getest en aangepast, voordat er echt mee is gewerkt. Aan de hand van de beschrijvingen in het literatuuronderzoek in hoofdstuk 4, 5 en 6 heb ik aannames vooraf op een rij gezet om ze aan de hand van de resultaten te evalueren. Gemiddelde cijfers zijn hier met elkaar vergeleken en opvallende dingen worden toegelicht.	22 ouders en 4 leerkrachten uit groep 3 t/m 8 van basisschool 'de Appelgaard'.
Interviews (instrument te vinden in bijlage 5)	Het semigestructureerde interview is aan de hand van de analyse van de observatie opgezet. Tijdens het interview wordt ingegaan op achterliggende motivaties, meningen, wensen en behoeften van de doelgroep. Hieruit zal blijken of de uitkomst van de observaties	De interviews zijn opgenomen om deze zo nauwkeurig mogelijk te kunnen uitwerken. Daarna zijn de interviews letterlijk uitgewerkt en zijn de belangrijke termen en zinnen gemarkeerd en geclusterd in thema's. In deze thema's is een onderscheid gemaakt in de volgende onderwerpen:	5 ouders, 4 leerkrachten en de intern begeleider van basisschool 'de Appelgaard'.

	overeenkomt met de uitkomst van het semigestructureerde interview.	1. Verantwoordelijkheden van leerkrachten 2. Verantwoordelijkheden van ouders 3. Competenties van leerkrachten 4. Competenties van ouders 5. Communicatietechnieken Deze hoofdonderwerpen komen overeen met de hoofdonderwerpen uit de literatuur. Er wordt aangegeven bij de resultaten van dit onderzoek welke kernzinnen en kernwoorden het meest voorkomen tijdens het interview. Deze kernzinnen en kernwoorden worden vetgedrukt. Het doel van het hoofdstuk communicatietechnieken in het literatuuronderzoek was te onderzoeken of communicatietechnieken een bijdrage kunnen leveren aan de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Het blijkt waardevol te zijn, maar daarbij maakt het niet uit welke communicatietechnieken er worden ingezet. Daarom is de splitsing tussen de Roos van Leary en NLP niet meer gemaakt tijdens het analyseren van de interviews.	
--	---	--	--

10. RESULTATEN

10.1 OUDERTEVREDENHEIDSONDERZOEK

Er zijn drie soorten vragenlijsten afgenomen waarin de onderwerpen uit het schema hieronder naar voren komen. Daarnaast wordt een korte toelichting geven op het onderwerp. Vervolgens wordt het resultaat van het onderzoek op dat gebied weergegeven.

Onderwerp	Toelichting	Resultaat
1. Zorg voor kwaliteit	Het gaat er om in hoeverre ouders vinden dat de school geïnteresseerd is in de mening van ouders en of ouders tevreden zijn met hoe de school omgaat met klachten en kritiek.	De school vindt het contact met ouders erg belangrijk en wil daar op een goede manier invulling aan geven. zij vinden het belangrijk om ouders serieus te nemen en geïnteresseerd te zijn in de mening van de ouder. De zorg en kwaliteit op deze school scoort boven het landelijk gemiddelde. Ouders ervaren dat hun mening er toe doet en dat de school zich daar ook in interesseert. Het feit dat deze uitgebreide vragenlijst is afgenomen laat daar wel wat van zien.
2. Informeren	De school informeert ouders tijdig, duidelijk en volledig. Ouders zijn tevreden over hoe de school hen informeert en hen inzicht geeft in hoe dingen gaan op school. Het geeft ook aan in hoeverre zij tevreden zijn over hoe de school rekening houdt met hun wensen en behoeften aan informatie. De school geeft hen de kans mee te denken met de school en wederzijdse verwachtingen worden duidelijk. Het gaat ook over de contactmogelijkheden die ouders wordt geboden.	Ouders vinden meer dan landelijk gemiddeld dat leerkrachten hen op de hoogte stellen van de voortgang van hun kind. Zij zijn erg tevreden over de manier waarop de school ouders inzicht geeft op hoe dingen gaan op school. Leerkrachten vinden dat de inhoud en de manier van informatieverstrekking aan ouders op een goede manier gebeurt en dat de school daarbij ook rekening houdt met de wensen en verwachtingen van ouders.
3. Meedenken	leerkrachten laten zich informeren over opvattingen en bevindingen over de ontwikkeling van het kind thuis en op school. Ouders worden op die manier betrokken bij de zorg aan hun kind en ouders worden ook gesteund bij de aanpak thuis. Er wordt overlegd over de begeleiding die het kind op school krijgt en de mogelijkheid die ouders krijgen om hierover mee te denken. Daarnaast geven ouders aan in hoeverre zij tevreden zijn over de leerkrachten die meedenken voor de begeleiding van het kind thuis.	Het is opvallend dat de school op het onderdeel meedenken boven het landelijk niveau scoort. Dit kan te maken hebben met een kleine school waar de drempel laag is en waar leerkrachten en ouders elkaar goed kennen. Ouders kunnen met de school en de leerkrachten meedenken. De vraag is of dat altijd in het belang van de kinderen is. Samenwerking staat op een hoog niveau waarin leerkracht en ouder over het algemeen veel met elkaar in gesprek gaan. Het geeft het beeld dat de school zich inspannt om zo goed mogelijk met ouders samen te werken rondom het kind. Meedenken wordt over het algemeen boven het landelijk gemiddeld gescoord. Ouders zijn tevreden over hoe er met hen wordt overlegd en wordt meegedacht over de begeleiding van hun kind thuis en op school. Leerkrachten zijn over het algemeen ook tevreden over de wijze waarop ouders zich inzetten voor de school. Zij vinden dat er genoeg mogelijkheden voor ouders worden geboden om mee te doen met activiteiten van de school, maar er wordt door de ouders nog niet altijd gebruik van gemaakt. Daarnaast

		blijkt uit de resultaten dat leerkrachten vinden dat zij niet altijd de mening van ouders en verzorgers belangrijk vinden. Opvallend is wel dat ouders dit niet zo ervaren zo blijkt uit de enquête onder de ouders. De leerkrachten laten via de enquête zien dat zij zeer tevreden zijn over het meedenken van het personeel met de ouders op verschillende gebieden. Zij zijn tevreden over de inspanningen van de school om een goede samenwerking met ouders rondom het kind te bevorderen. Ook het meedenken met ouders over de ondersteuning van hun kind thuis wordt volgens de leerkrachten boven het landelijk gemiddelde gedaan. Zij gaan er vanuit dat ouders in voldoende mate de gelegenheid krijgen om mee te denken over de begeleiding van hun kind in de groep.
4. Communicatie met ouders	Het gaat over het leggen en onderhouden van contacten met ouders en over het tweerichtingsverkeer wat er bestaat tussen ouders en leerkrachten.	Het communiceren met de ouders verloopt nog niet altijd goed. Het informeren over de school en het bespreken van wederzijdse verwachtingen en de informatie die de school geeft aan ouders om in staat te zijn mee te leven en mee te denken en de afstemming van informatie op de wensen en behoeften van ouders scoort onder het landelijk gemiddelde. Dat is opvallend, maar dat zou kunnen liggen aan de kleine school die informeler is. Het personeel is wel erg tevreden over de contactmogelijkheden die ouders worden geboden. Opvallend is wel dat dit niet helemaal overeenkomt met het beeld dat ouders hebben gegeven. Zij vinden dat dit minder positief gebeurt dan leerkrachten aangegeven. Leerkrachten zijn niet altijd tevreden over de contacten die ze met ouders en verzorger hebben. In het interview zal worden gevraagd naar manieren om het contact te verbeteren.
5. Meeleven	de school stelt ouders in staat mee te doen en mee te leven en ouders zijn tevreden over de mogelijkheden die de school hen biedt om mee te doen met schoolse activiteiten. Daarnaast geeft het aan in hoeverre het personeel tevreden is over de wijze waarop ouders zich inzetten voor de school en in hoeverre het personeel tevreden is over de mogelijkheden die de school ouders biedt om mee te doen met activiteiten.	Op het onderdeel meeleven wordt over het algemeen landelijk gemiddeld gescoord. De ouders zijn alleen iets minder tevreden over de mogelijkheden die de school hen biedt om mee te doen met schoolse activiteiten. Omdat dit een kleine school betreft met een klein team waarin de leerkrachten de ouders echt nodig hebben is dit wel opvallend. Het kan zijn dat het meestal dezelfde ouders zijn die meehelpen met schoolse activiteiten, zodat andere ouders vinden dat zij de mogelijkheid niet krijgen. Ouders voelen zich wel welkom op de school

Met de uitslagen van dit onderzoek kan de school erg tevreden zijn. Er zijn geen punten op het gebied van communicatie en samenwerking met ouders waar de school of de ouders zich zorgen over hoeven te maken. Dit onderzoek geeft gelijk een beeld van de school en in hoeverre zij samenwerking en communicatie willen bevorderen en in hoeverre leerkrachten en ouders de praktijk daarvan waarderen. Vanuit dit onderzoek kan verder worden geobserveerd hoe de samenwerking in de praktijk plaatsvindt en wat daarin belangrijk is voor leerkracht en ouder.

10.2 OBSERVATIES

In de observatie is vooral naar competenties gekeken die vanuit de literatuur belangrijk zijn voor de leerkracht en de ouders. Een aantal competenties komen overeen, maar een aantal competenties zijn meer van toepassing of op ouders of op leerkrachten. In de observatie is gekeken naar welke competenties tijdens de gesprekken waarneembaar waren als observant. Daarnaast is gekeken naar communicatietechnieken vanuit de NLP en de Roos van Leary die waarneembaar waren in de gesprekken bij ouders en leerkrachten. Als controlegroep is de observatie ook ingevuld door de leerkrachten. De leerkrachten hebben zich hierbij het volgende afgevraagd: Hoe schat je jezelf in als je kijkt naar dit formulier met competenties en hoe schat je ouders van deze school over het algemeen in?

10.2.1 AANNAMES EN RESULTATEN

Onderwerpen observatie	Aannames vooraf opgesteld	Resultaat
Competenties van leerkrachten - Zelfinzicht - Optreden - Integriteit - Empathie - Samenwerking - Probleemanalyse - Nauwkeurigheid - Oudergerichtheid - Creativiteit - Plannen en organiseren	De leerkracht scoort hoog op de volgende competenties: optreden, integriteit, oudergerichtheid en samenwerking. Dit komt door de verantwoordelijkheden die een leerkracht heeft, zoals deze ook in de theorie staan beschreven.	De observatie wijst uit dat ouders gemiddeld scoren op optreden assertiviteit, en initiatief nemen. Er zijn geen grote afwijkingen tussen de observatiegroep en de controlegroep. Integriteit is goed zichtbaar in de gesprekken met ouders. Het samenwerken tussen ouders en leerkrachten is goed te zien in de oudergesprekken. Ouders en leerkrachten lijken dat belangrijk te vinden. Optimale samenwerking kan bijdrage aan de ontwikkeling van een kind, maar of ouders en leerkrachten dit ook een belangrijk punt vinden zal blijken uit de resultaten van het interview. Leerkrachten schatten zich minder goed in op oudergerichtheid, terwijl tijdens de observatie duidelijk werd dat de leerkrachten erg oudergericht waren. Mogelijk kan dit ook met andere situaties te maken hebben dan de oudergesprekken.
	Creativiteit is tijdens de gesprekken weinig zichtbaar.	Creativiteit is minder zichtbaar in de gesprekken. Hierop wordt dan ook laag gescoord tijdens het observatieonderzoek. Uit de gegevens van de controlegroep blijkt dat zij vinden dat de creativiteit iets meer aanwezig is, maar de score blijft laag.
	Plannen en organiseren is per gesprek verschillend. Het ligt er aan wat het kind nodig heeft en wat daarvoor gepland en georganiseerd moet worden. In de tien minutengesprekken komt dat minder aan bod dan in de gesprekken met de ouders van groep acht die ook over de keuze voor het voortgezet onderwijs gaan.	Uit de gegevens van de observatie blijkt dat plannen en organiseren niet altijd te zien is in de gesprekken met ouders. De spreiding geeft aan dat er inderdaad een groot verschil is tussen het ene gesprek en het andere. Uit de gegevens van de controlegroep blijkt dat het plannen en organiseren wel aanwezig is. Hierop wordt gemiddeld gescoord. De leerkrachten als de controlegroep hebben niet alleen zicht op de tienminutengesprekken met ouders, maar zien het plannen en organiseren ook in andere situaties. Hierdoor ontstaat het verschil met het observatieonderzoek.
Overige opvallende	Op vasthoudendheid en doorzettingsvermogen wordt over het algemeen lager	

resultaten	gescoord tijdens de observaties. De leerkrachten zien de vasthoudendheid bij ouders iets meer. Dit kan komen doordat leerkrachten vasthoudendheid van ouders niet alleen zien tijdens de tienminutengesprekken. De voortgangscontrole van ouders scoort minder hoog dan verwacht. Hier zal tijdens het interview naar worden gevraagd.	
Competenties van ouders - Optreden - Assertiviteit - Integriteit - Samenwerking - Initiatief nemen - Vasthoudendheid - Doorzettingsvermogen - Voortgangscontrole	Assertiviteit, optreden en initiatief nemen is bij elke ouder verschillend. Het heeft ook te maken met wat voor persoon de ouder is. Een ouder wil het beste voor zijn kind, maar de ene ouder is daarin meer assertief dan de andere ouder. Daarom zal dit een gemiddelde score opleveren.	De observatie wijst uit dat ouders gemiddeld scoren op optreden, initiatief nemen en assertiviteit. Vooral optreden en assertiviteit hebben een hoge spreiding. Dit kan betekenen het inderdaad van de persoon afhangt en dat het in de gesprekken heel verschillend zichtbaar is.
	Integriteit komt tot uiting in de verantwoordelijkheid die de ouder voelt voor het kind. Over het algemeen hoort een ouder op dit gebied dus hoog te scoren. In de oudergesprekken laten ouders het ook wel voor een deel van leerkrachten afhangen.	Integriteit is goed zichtbaar in de gesprekken met ouders. Het resultaat van de observatie en de controlegroep is beide gemiddeld.
	Ouders vinden de samenwerking met de school belangrijk. Hierop wordt boven gemiddeld gescoord.	Uit de literatuur blijkt dat samenwerking tussen ouders en leerkrachten onmisbaar is. Dit werd ook zichtbaar tijdens de observaties. Toch werd een hogere score verwacht. Optimale samenwerking kan bijdrage aan de ontwikkeling van een kind, maar of ouders en leerkrachten dit ook een belangrijk punt vinden zal blijken uit de resultaten van het interview.
	Vasthoudendheid en doorzettingsvermogen zijn over het algemeen laag. Dit komt omdat in tien minutengesprekken meer inzicht wordt gegeven in de ontwikkeling van een kind. Wanneer er een probleem ontstaat in de ontwikkeling van een kind wordt daar over het algemeen op een ander moment op ingegaan.	Op vasthoudendheid en doorzettingsvermogen wordt over het algemeen lager gescoord tijdens de observaties. De leerkrachten zien de vasthoudendheid bij ouders iets meer. Dit kan komen doordat leerkrachten vasthoudendheid van ouders niet alleen zien tijdens de tien minutengesprekken.

	Vasthoudendheid van ouders komt dan pas echt aan de orde.	
	Voortgangscontrole scoort hoog. Ouders willen weten hoe het gaat in de ontwikkeling met hun kind. Veel gesprekken die plaatsvinden tussen ouder en kind gaan daar over.	In tegenstelling tot de aannames die wordt gedaan blijkt uit de gegevens dat de voortgangscontrole van ouders minder hoog scoort dan verwacht. Hier zal tijdens het interview ook naar worden gevraagd.
Roos van Leary - Leidend - Helpend - Meewerkend - Afhankelijk - Teruggetrokken - Opstandig - Concurrerend - Offensief	Opstandig, offensief en concurrerend gedrag komen bij ouders en leerkrachten weinig voor. Dit zou kunnen liggen aan de identiteit, normen en waarden van de school.	Opstandigheid, offensief en concurrerend gedrag komen bij ouders en leerkrachten weinig voor. Toch blijkt uit de gegevens dat de leerkrachten dit wel meer ervaren dan in de observatie naar voren is gekomen. Uit het interview moet blijken waarom leerkrachten dit ervaren en of identiteit, normen en waarden een rol spelen.
	Over het algemeen stellen ouders zich in de communicatie meer afhankelijk op dan leerkrachten.	De aanname dat ouders zich meer afhankelijk opstellen dan leerkrachten blijkt uit de observatie te kloppen. Opmerkelijk is dat de leerkrachten zich meer afhankelijk voelen dan is geobserveerd.
	Leerkrachten zijn over het algemeen leidend in de gesprekken die worden gevoerd.	De leerkracht is over het algemeen leidend in de gesprekken. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat professionaliteit een grote rol speelt. Wellicht blijkt uit het interview dat dit hiermee verband houdt.
NLP - Zintuiglijk bewustzijn - Flexibiliteit - Rapport - Resultaatgericht denken	Leerkrachten en ouders doen er alles aan om vanuit rapport met elkaar te communiceren. De meeste ouders en leerkrachten lukt het ook om vanuit rapport te communiceren.	De leerkrachten zien dat ouders meer moeite hebben met het communiceren vanuit rapport. Tijdens de observatie was het verschil tussen ouders en leerkrachten op het gebied van rapport minder zichtbaar. Over het algemeen reageren ouders en leerkrachten wel boven gemiddeld vanuit rapport.
	De verantwoordelijkheid van een leerkracht maakt de leerkracht minder flexibel.	Ondanks de verantwoordelijkheid van leerkrachten is flexibiliteit goed zichtbaar. Deze aanname lijkt dus niet te kloppen. Tijdens het interview kan hier verder naar gevraagd worden.
	Ouders en leerkrachten zijn over het algemeen zeer resultaatgericht. Ze hebben hetzelfde doel: het bevorderen van de ontwikkeling van het kind.	Het blijkt uit de observatie dat ouders en leerkrachten resultaatgericht zijn. Leerkrachten wat meer bovengemiddeld dan ouders.

10.3 INTERVIEWS

10.3.1 INTERVIEW ONDER LEERKRACHTEN

De theorie is opgebouwd aan de hand van verschillende onderwerpen. Allereerst komen de verantwoordelijkheden van leerkrachten aan bod. Daarna de verantwoordelijkheden van ouders. Vervolgens gaat het over competenties van leerkrachten, competenties van ouders en wordt het afgesloten met communicatietechnieken. Deze onderwerpen komen terug in het interview dat is gehouden met ouders en leerkrachten. De thema's die in het interview naar voren zijn gekomen worden daarom ingedeeld aan de hand van de verschillende onderwerpen uit de theorie. Kernwoorden en kernzinnen die meer dan gemiddeld zijn genoemd tijdens de interviews worden vetgedrukt weergegeven.

10.3.1.1 VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN LEERKRACHTEN

Thema 1: Samenwerking met vertrouwen als basis

Samenwerking is erg belangrijk. De basis voor deze samenwerking tussen leerkracht en ouder is vertrouwen. Leerkrachten geven vooral aan dat een relatie vanuit vertrouwen de basis is voor de samenwerking. Dit vertrouwen moet worden opgebouwd. Een kind is voor een ouder het kostbaarste bezit. Ouders moeten hun kind voor een groot deel van de dag achterlaten bij een leerkracht en er op vertrouwen dat de leerkracht professioneel en integer omgaat met het kind. Samen dragen ouders en leerkrachten verantwoordelijkheden in de ontwikkeling van het kind. Daarom speelt communicatie tussen ouders en leerkrachten een belangrijke rol. De school moet ouders betrekken bij de plannen die zij maken voor het kind. Wanneer ouders hiervan op de hoogte zijn kunnen zij een bijdrage leveren thuis. Een belangrijke vraag voor een leerkracht is in hoeverre zij de ouder deelgenoot willen maken van dat wat op school plaatsvindt. Informatie van ouders aan leerkrachten kan belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het kind, maar andersom kan informatie van leerkrachten aan ouders ook belangrijk zijn. De grens tussen thuis en op school wordt in de laatste jaren steeds vager. Dit heeft voor- en nadelen. Het is aan de leerkracht om hier professioneel mee om te gaan. Wanneer ouders en leerkrachten beiden de intentie hebben tot samenwerking en ervoor zorgen dat zij op een lijn zitten, zal dat ten gunste zijn voor de ontwikkeling van het kind.

Kernwoorden en kernzinnen

De relatie tussen ouders en leerkrachten is heel belangrijk.	Communicatie tussen ouders en leerkrachten is onmisbaar.
wederkerigheid	Naast elkaar staan en niet tegenover elkaar.
Vertrouwen	Samen op een lijn zitten
Goede band	Samen inspelen op dat wat je hebt gesignaleerd.
Samenwerking is absoluut heel belangrijk.	Samen verantwoordelijkheid dragen.
Ouders betrekken bij de plannen	Ouders deelgenoot laten maken.
Partnerschap	Het kan niet alleen van school uitgaan.
De scheiding tussen school en thuis vervaagt en dat maakt het soms lastig en moeilijk.	Ouders zijn verantwoordelijkheid voor de opvoeding thuis en de leerkracht is verantwoordelijk voor de opvoeding op school.
Ouders moeten de intentie hebben om met jou samen te werken.	Als je er samen voor gaat komen ouders ook niet met verassingen.

Thema 2: De leerkracht als professional in de communicatie

De leerkracht weet wat er moet gebeuren op school moet daarin ook met ouders kunnen communiceren. Een leerkracht brengt veel tijd door met de kinderen op school en ziet hoe een kind zich op school ontwikkelt en moet ontwikkelingen en belemmeringen signaleren. Dit moet besproken worden met de ouders, zodat zij deelgenoot zijn van het proces van de ontwikkeling en zodat er acties ondernomen kunnen worden. Deze acties moeten wel in te passen zijn in de dagelijkse praktijk en passen bij de werkwijze van de leerkracht.

Communiceren is een vak apart. Elke ouder is anders en dat betekent communicatie op maat. Leerkrachten moeten verschillende soorten boodschappen aan ouders overbrengen. Het kan zijn dat het een goed nieuws gesprek is, maar het kan ook een slecht nieuws gesprek zijn. De leerkracht zal zich moeten inleven in de ouder. Hoe komt de boodschap aan bij een ouder? Hoe kan ik hem het beste brengen? Daarin is duidelijkheid wel heel belangrijk. Een ouder, leerkracht en kind hebben niets aan een halve waarheid. Ook is het erg belangrijk dat een leerkracht doet wat hij zegt. Dat wekt vertrouwen. Voor ouders is het ook belangrijk dat de school laagdrempelig is, zodat zij ook binnen durven te komen om over hun kind te praten. Wanneer leerkrachten de ouders meer geleidelijk op de hoogte stellen, komt niet als een verrassing. Er is dan openheid, dat zorgt voor betrokkenheid. Van de ouder worden bepaalde omgangsvormen verwacht om op een goede manier met de leerkracht te communiceren.

Kernwoorden en kernzinnen

Leerkracht is professional	Benoemen en aan ouders laten merken wat je hebt gesignaleerd
Wat denk je als leerkracht, wat probeer je en wat past bij je?	Nadenken hoe een boodschap bij een ouder binnenkomt
Professioneel communiceren als leerkracht	Duidelijk zijn
Omgangsvormen	Geen dingen toezeggen, waaraan je niet kun voldoen
Ook goede contacten kun je blijven verbeteren	Luisteren, open zijn, laagdrempelig
Het is belangrijk hoe een leerkracht een boodschap overbrengt	Reflecteren op het gesprek
Je moet de boodschap altijd overbrengen (nooit dingen achterhouden)	Stap voor stap communiceren dan is niets een verrassing

Thema 3: Taken van de leerkracht als professional

Zoals in de literatuur wordt beschreven heeft een leerkracht vele verantwoordelijkheden in de communicatie met ouders ten behoeve van het kind en daar horen verschillende taken bij. Iedere leerkracht is anders en voert die taken uit op een manier die bij hem past. Veel scholen werken met de methode 'handelingsgericht werken'. Hierbij gaat het om stimulerende en belemmerende factoren van het kind en de onderwijsbehoeften die zij hebben. Hierbij worden ook de ouders betrokken wanneer dit nodig is. Wanneer er afspraken met ouders worden gemaakt zullen deze afspraken ook nagekomen moeten worden. Vanuit de opleiding tot leerkracht wordt tegenwoordig veel competentiegericht gewerkt. Ook tijdens de carrière als leerkracht is het van belang dat leerkrachten zich zichtbaar blijven ontwikkelen. Leerkrachten moeten zakelijk met de ouders om kunnen gaan en de ouders op die manier inlichten over de voortgang van hun kind. Ouders mogen vragen naar de voortgang van hun kind, maar het blijft de verantwoordelijkheid van de leerkracht om ouders op de hoogte te houden. Vragen of opmerkingen van een leerkracht moeten serieus worden genomen. Een ouder moet zich veilig voelen om ook te durven komen met de dingen die voor de ontwikkeling op school belangrijk zijn. Het is goed dat een leerkracht het kind en zijn ouders kent. Dat helpt de leerkracht om op de juiste manier met het kind om te gaan. Daarbij moet de leerkracht nauwkeurig omgaan met de informatie die ouders en kinderen geven. De overdracht naar een andere leerkracht moet nauwkeurig verlopen, zodat ouders niet het gevoel krijgen dat zij opnieuw moeten beginnen. Voor een ouder is het fijn dat een leerkracht met integriteit over hun kind kan praten.

Kernwoorden en kernzinnen

Handelingsgericht werken	Wat denk je als leerkracht, wat probeer je en wat past bij je?
competenties van de leerkracht	Afspraken nakomen
Leerkracht moet zorgen voor een goede band met ouders	Ouders serieus nemen
Voortgangscontrole taak van de leerkracht	Ouders moeten zich veilig voelen
Inloop in de school makkelijker maken	Ouders zijn veel meer op de hoogte van hoe hun kind is
Leerkrachten hoeven niet meer de alleswetende personen te zijn	Ouders moeten het werk van hun kind in kunnen zien
Weten wie het kind is, wie zijn ouders zijn, hoe het kind met bepaalde dingen omgaat en weten waar het kind tegenaan loopt	Je moet er voor zorgen dat het bekende verhaal rondom het kind niet elk jaar weer opnieuw moet worden verteld
Nauwkeurigheid	Doen wat je zegt
Ouders moeten meer geleidelijk op de hoogte zijn van de ontwikkeling van hun kind op school	Probleemanalyse
Een leerkracht moet met integriteit over het kind kunnen praten	Afspraken om kinderen te helpen moet je kunnen inplannen en organiseren in de bestaande situatie

Thema 4: Ontwikkeling van de leerkracht als professional

Het is belangrijk dat een leerkracht zich ontwikkelt. Een leerkracht is daar zelf verantwoordelijk voor. Als leerkracht moet je naar jezelf durven kijken. Je moet kunnen terugkijken op situaties die zijn voorgevallen en daarvan leren voor de toekomst. De ontwikkeling in het vak als leerkracht staat nooit stil. Het is goed dat een leerkracht ook naar ouders toe laat zien wie hij echt is met zijn positieve eigenschappen, maar ook met zijn negatieve eigenschappen. Wanneer een leerkracht zich kwetsbaar opstelt zal dat de samenwerking versterken. Iedere leerkracht heeft zijn eigen leerpunten. Wanneer een leerkracht zijn werk serieus neemt en duidelijke grenzen voor zichzelf stelt zal dat niet ten koste gaan van de ontwikkeling van de kinderen.

Kernwoorden en kernzinnen

Zelfinzicht	Zelfreflectie van de leerkracht
Je bent altijd in de gelegenheid om iets goed te maken, als je maar naar jezelf durft te kijken	Vroeg genoeg de grens aangeven om niet te heftig te reageren
Grenzen stellen	

10.3.1.2 VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN OUDERS

Thema 5: De ouder als ervaringsdeskundige

Ouders kennen het kind door en door. Zij hebben een intensieve relatie met hun kind. Zij weten wat ze hebben meegemaakt sinds hun geboorte, wat zij moeilijk vinden, hoe ze bij moeilijkheden het beste geholpen kunnen worden en zij kunnen dat met de school delen in hoeverre zij dat willen. Ouders kiezen de school voor het kind. De school is in dienst van de ouders en hun kinderen. Wel moeten ouders leerkrachten zien als professionals en daarin vertrouwen hebben. Natuurlijk is het van belang om datgene te delen met de leerkracht wat van invloed is op de ontwikkeling van de kinderen op school, maar het is niet de bedoeling dat ouders op school gaan vertellen wat er met hun kind moet gebeuren.

Kernwoorden en kernzinnen

Ouders blijven ervaringsdeskundigen	Het kind is het belangrijkste wat een ouder heeft
Een ouder kent zijn kind het allerbeste	In dienst van ouders
Ouders moeten tegenslagen verwerken	Het is niet de bedoeling dat ouders op school vertellen

Thema 6: Ouders moeten uitgaan van het kind en niet vanuit hun eigen gevoel

Ouders hebben empathie voor het kind. Dat is ook nodig. Ouders moeten voor de rechten van hun eigen kinderen opkomen. Wel is het belangrijk dat ouders niet uitgaan van hun eigen gevoel. Voor ouders is het daarom goed zich steeds af te blijven vragen of ze uitgaan van het kind of dat het gaat om wat de ouder zelf wil. Ouders willen dat er met integriteit over het kind wordt gepraat, maar zij mogen ook met integriteit naar hun eigen kinderen blijven kijken. Het is goed dat ouders de leerkrachten vertellen wie hun kind is en hoe het kind in elkaar zit. Zij kennen het kind door en door. Een leerkracht kan heel veel aan die informatie hebben. Een leerkracht moet met de informatie die ouders geven wel vertrouwelijk om kunnen gaan.

Kernwoorden en kernzinnen

Empathie voor het kind	Assertiviteit
Integriteit	Initiatief nemen
Handelen in het belang van het kind	Ouders moeten op blijven komen voor hun kind
We beseffen soms te weinig hoeveel invloed ouders eigenlijk hebben	Ouders moeten vertellen wie hun kind precies is
Openheid	

10.3.1.3 COMPETENTIES VAN LEERKRACHTEN

Thema 7: Meest belangrijke competenties van leerkrachten in de communicatie met ouders

Tijdens het interview is gevraagd wat leerkrachten de belangrijkste competenties vinden om aan te werken voor hun vak. Hieronder daarvan een uitwerking. De meeste leerkrachten vonden alle competenties belangrijk maar niet allemaal doorslaggevend. Over oudergerichtheid en empathie zijn de meningen verdeeld. Een leerkracht kan oudergerichtheid minder belangrijk vinden, omdat hij op het kind gericht wil zijn. Zelfinzicht vinden leerkrachten erg belangrijk. Wanneer je naar jezelf durft te kijken en open en eerlijk kunt zijn zorgt dat voor een prettige manier van samenwerken. Minder belangrijk vonden zij het plannen en organiseren in de communicatie met ouders en de creativiteit die daarvoor inzet kan worden.

Belangrijke competenties van de leerkracht

Zelfinzicht	Oudergerichtheid
Naar jezelf durven kijken	Empathie
Integriteit en betrouwbaarheid	Nauwkeurigheid
Samenwerking	Probleemanalyse

Minst belangrijke competenties van de leerkracht

Plannen en organiseren	Empathie
Creativiteit	

10.3.1.4 COMPETENTIES VAN OUDERS

Thema 8: Meest belangrijke competenties van ouders

In dit onderzoek is ook gekeken wat voor ouders de meest belangrijke competenties zijn. De samenwerking komt in het onderzoek heel duidelijk naar voren. Wanneer ouders de intentie hebben tot samenwerken dan is er een goede basis voor deze samenwerking. Wanneer ouders en leerkrachten integriteit van beide kanten laten zien, komt dit ten gunste van een goede samenwerking met vertrouwen in elkaar. Ouders moeten initiatief nemen en opkomen voor hun kinderen. Daarvoor moet de school laagdrempelig zijn, zodat ouders dit ook durven. Vasthoudendheid van ouders kan niet altijd een positieve uitwerking hebben. Wanneer ouders hun

eigen mening te sterk aanhouden zal dit een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van een kind. Daarom is het zo belangrijk naar elkaar te luisteren. Voortgangscontrole zien leerkrachten meer als hun taak. Zij vinden dat zij de ouders op de hoogte moeten houden van de voortgang van het kind.

Belangrijke competenties van ouders

Integriteit	Van ouders kun je niet alle competenties verwachten
Assertiviteit	Initiatief durven nemen
Samenwerken	Doorzettingsvermogen
Ouders moeten de intentie hebben met de leerkracht te willen samenwerken	

Minst belangrijke competenties van Ouders

Vasthoudendheid staat de samenwerking soms in de weg	Voortgangscontrole is een taak van de leerkracht
--	--

10.3.1.5 COMMUNICATIETECHNIEKEN

Thema 9: Communicatietechnieken en omgangsvormen

Uit het interview blijkt dat leerkrachten vinden dat communicatietechnieken een bijdrage kunnen leveren aan de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Zij vinden vooral dat leerkrachten zich daarin moeten ontwikkelen en dat het niet van ouders verwacht kan worden. Leerkrachten geven wel aan dat het op een informele manier wel kan bijvoorbeeld door middel van een thema avond op school. Daarnaast worden bepaalde omgangsvormen van ouders verwacht vanuit de waarden en normen die school en ouders hebben. Het is goed om oordelen, meningen en aannames thuis te laten en vooral naar elkaar te luisteren. Het zorgt er voor dat er openlijk kan worden gecommuniceerd. Gesprekken die worden gevoerd moeten doelgericht zijn. Leerkrachten hebben veel verantwoordelijkheden als het gaat om de communicatie met ouders. Zij zouden daarom communicatietechnieken graag terug zien in een studiemiddag. Op die manier willen zij dat de band tussen met ouders steeds blijft groeien. Het maakt dan niet uit welke communicatietechnieken gebruikt worden.

Kernwoorden en kernzinnen

Terug geven wat er wordt gezegd	Omgangsvormen
Oordelen, meningen en aannames thuislaten	Luisteren
Gespreksvaardigheden van de leerkracht	Waarden en normen
Doel in het gesprek	Vanuit de opleiding komen communicatietechnieken te weinig aan bod. Daarom communiceer je veelal vanuit je intuïtie
Je kunt alle communicatietechnieken wel toepassen in het onderwijs	Er zijn verschillende mensen en je moet soms verschillend op die mensen reageren
Je neemt altijd jezelf mee met jouw achtergrond	Niet achteruit kijken maar vooruit kijken
Je kunt de ander inschatten, maar daarin moet je niet te ver gaan. Je moet er voor zorgen dat je open een gesprek in gaat	Dingen als flexibiliteit, zintuiglijk bewustzijn, resultaatgericht denken en doelgericht denken zijn belangrijk
Communicatietechnieken zijn zeker bruikbaar voor de leerkracht, maar van ouders kun je dat helemaal niet verwachten	Het is voor ouders moeilijker om afstand te nemen van hun kind om tot een beter besluit te komen. Loyaliteit speelt hierbij een rol
In eerste instantie ga je uit van de waarden en normen van ouders	Communicatietechnieken moeten aandacht krijgen binnen een schoolteam

Methoden om communicatie te verbeteren

We moeten steeds meer samenwerken met ouders en als ouders dat echt belangrijk vinden dan moet dat veel meer terug komen in cursussen en in de opleiding.	Je zou een ouderavond kunnen organiseren en ouders op een leuke en luchtige manier bewust te laten maken hoe er met elkaar wordt omgegaan en daarbij communicatietechnieken inzetten.
Studiemiddag voor leerkrachten waarin bijvoorbeeld onderdelen van een tien minutengesprek duidelijk worden gemaakt.	Communicatietechnieken moeten aandacht krijgen binnen een schoolteam.
Informatieavond	

Thema 10: Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van de school is heel belangrijk voor ouders en leerkrachten. Wanneer de school gemakkelijk te bereiken is zal dat de samenwerking tussen ouders en leerkrachten bevorderen. Verschillende leerkrachten gaven aan dat ze het prettig zouden vinden als er een vast moment is waarop ouders bij de leerkracht kunnen komen. Dat is duidelijk voor beide partijen. Ze zouden dit willen invullen als een inloopspreekuur. Op deze manier zijn ouders geleidelijker op de hoogte van hun kind en komt niets als een verrassing.

Kernwoorden en kernzinnen

De drempel moet voor ouders heel laag liggen	Inloopspreekuur
Een vast moment waarop ouders bij de leerkracht kunnen komen misschien met inschrijflist	Laagdrempeligheid heeft voor en nadelen

Thema 11: Communicatie op een kleine school

Het verschil in communicatie op een kleine school en op een grote school is groot blijkt uit het interview. Leerkrachten die op een grote school hebben gewerkt merken dat de lijntjes op een kleine school kort zijn. Er is geregeld en snel overleg tussen collega's onderling, zij moeten er dan op letten om professioneel te blijven en doelgericht te blijven communiceren. Een voordeel is dat de communicatie overzichtelijk verloopt en dat iedereen elkaar kent. Ouders kunnen meepraten en meebeslissen, maar ook hierin moet de school opletten dat zij professioneel blijft communiceren. Een klein team heeft ouders nodig en daarom moeten zij investeren in ouderbetrokkenheid al zijn het vaak dezelfde ouders die zich daar ook voor inzetten. Op een grote school is de communicatie juist afstandelijker.

Kernwoorden en kernzinnen

De lijntjes op een kleine school zijn kort	Opletten dat je doelgericht bezig blijft
Professioneel blijven	Als klein team heb je de ouders echt nodig
Overzichtelijk	Ouders kunnen meepraten en meebeslissen
Ons kent ons	Het zijn vaak dezelfde ouders die je op een school ziet
Op een kleine school moet je ouders vaak opvoeden in communicatie	In een klein team hebben we snel en geregeld overleg.

10.3.2 INTERVIEW ONDER OUDERS

Tijdens het interview met ouders was het voornamelijk van belang te vragen naar de verantwoordelijkheden van ouders en leerkrachten. Om te voorkomen dat ouders de school beoordelen op leerkrachten is ervoor gekozen om de competenties buiten beeld te laten. Het doel van dit interview is te laten zien wat ouders ervaren al hun verantwoordelijkheden en wat zij ervaren als de verantwoordelijkheden van de leerkracht. Daarbij is gevraagd naar communicatietechnieken om een beeld te krijgen van hoe ouders deze zouden willen inzetten. Kernwoorden en kernzinnen die meer dan gemiddeld zijn genoemd tijdens de interviews worden vetgedrukt weergegeven.

10.3.2.1 VERANTWOORDELIJKHEDEN LEERKRACHTEN

Thema 1: Samenwerking met vertrouwen als basis

Tijdens het interview is gevraagd naar de samenwerking tussen ouders en leerkrachten. Ook ouders blijken dit zeer belangrijk te vinden. Zij vinden dat leerkrachten moeten luisteren naar de input van ouders. Ze moeten weten hoe het kind thuis en op school is en kunnen de begeleiding per kind daarop aanpassen. De nauwe samenwerking is hiervoor noodzakelijk. Ouders moeten ook aan kunnen geven als er thuis iets gebeurt dat van invloed zou kunnen zijn op de ontwikkeling op school. Het kan zijn dat er op school iets is gebeurd waardoor het kind niet goed slaapt of een oma die is overleden waardoor het kind heel verdrietig is. Een leerkracht hoort dat te weten en ouders moeten hier ook mee durven komen. Ouders vinden ook dat leerkrachten hun zorgen mogen uiten. Op die manier komt ook voor ouders niets als een verrassing. Wanneer ouders zorgen hebben mogen ze deze ook uiten en samen kunnen zij tot een oplossing komen.

Kernwoorden en kernzinnen

Het is belangrijk dat de leerkracht luistert naar de input van de ouders	Leerkracht mag ook zorgen uiten, dat hoeft niet alleen van ouders te komen
Weten hoe het kind thuis en op school is	Laagdrempelig zijn voor ouders
Nauwe samenwerking	De leerkracht kan rekening houden met wat er thuis speelt

Thema 2: De leerkracht als professional in de communicatie

Ouders hebben bepaalde verwachtingen van de professionaliteit van de leerkracht. Zij verwachten dat leerkrachten hen persoonlijk aanspreken wanneer het minder goed gaat met hun kind op school. Toch willen ouders ook graag weten wat er wel heel goed gaat op school. Zij verwachten van de leerkracht dat hij hun kind extra aandacht geeft wanneer een kind dit nodig heeft, Ouders willen graag weten wanneer leerkrachten veranderingen in het gedrag signaleren, zodat ouders hiervan op de hoogte zijn.

Kernwoorden en kernzinnen

Persoonlijk aanspreken als het wat minder goed op school gaat	In de klas extra aandacht geven aan je kind wanneer hij dat nodig heeft
Zorgen dat er maatregelen getroffen worden bij moeilijkheden	Oudergesprekken
Leerkrachten moeten naar ouders toekomen als er vanuit de school wat te bespreken valt	Leerkrachten hebben vaak te weinig tijd beschikbaar om alles te bespreken
Niet alleen de dingen vertellen die niet goed gaan maar ook als een kind juist iets wel goed heeft gedaan	Actief contact houden met alle ouders
Veranderingen in gedrag overleggen	

10.3.2.2 VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN OUDERS

Thema 3: De ouder als ervaringsdeskundige

Ouders kennen hun kind door en door. Zij weten hoe het kind in elkaar zit en zijn vanaf het begin bij hun ontwikkeling geweest. Zij voelen dan ook haarfijn aan wat het kind wel of niet aan kan. In die zin heeft het dus een meerwaarde om hierover te communiceren met de leerkracht. Aan de andere kant zeggen kinderen ook niet alles thuis. Ouders geven aan dat zij soms niet op de hoogte zijn van wat er precies op school wordt gedaan, omdat hun kind niet in detail vertelt hoe het op school gaat. Des te belangrijker wordt de communicatie daarom met de leerkracht. Ouders willen graag weten hoe het met hun kind gaat op school en willen hun kind thuis ook ondersteunen bij belemmeringen waar het kind op school tegenaan loopt.

Kernwoorden en kernzinnen

Een ouder voelt haarfijn aan wat het kind wel of niet aankan	Als ouder houd je wel de verantwoordelijkheid over je kind
Kinderen zeggen niet altijd alles thuis	Ouders mogen hun zorgen uiten over het kind
Het is goed dat bijzonderheden over mijn kind bij mij gemeld	Ouders zitten soms te dicht op een kind om alles in de gaten te houden

Thema 4: Belangrijke verantwoordelijkheden van ouders

Ouders kunnen kiezen naar welke school het kind gaat en willen er vanuit gaan dat er op een school goed voor hun kind wordt gezorgd. Ouders voelen het als een verantwoordelijkheid om de juiste keuzes en beslissingen te maken voor het kind. Omdat de leerkracht hier ook invloed op heeft vindt een ouder communicatie met de leerkracht belangrijk. zij moeten leerkrachten informeren over hoe een kind in elkaar zit, wat een kind nodig heeft en hoe hij het kind daarmee geholpen zou kunnen worden. Wanneer zich thuis dingen afspelen die invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van een kind op school dan is het de verantwoordelijkheid van de ouders dat zij hier ook mee komen. Daarnaast is het een verantwoordelijkheid van ouders om hun kinderen ook te ondersteunen in de ontwikkeling die zij op school meemaken. Dit kan natuurlijk in goed overleg met de leerkracht. Ouders geven ook aan dat het belangrijk is dat zij vragen kunnen stellen aan de leerkracht en dat er een open communicatie is. Ouders en leerkrachten kunnen elkaar onderling steunen. Daarin is het goed dat een ouder de positieve dingen kan benoemen van een leerkracht en ook andersom. Een ouder heeft de verantwoordelijkheid om op te komen voor het kind. Wanneer je als ouder actief betrokken bent en ook zelf initiatief neemt zal dat kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het kind. Een leerkracht heeft te maken met veel meer ouders. Tijdgebrek is daarom geen vreemd woord. Het is daarom belangrijk dat een ouder komt met zijn ideeën, meningen en adviezen.

Kernwoorden en kernzinnen

Een ouder moet een leerkracht informeren over wat het kind meemaakt zodra dat invloed kan hebben op de leerresultaten of het gedrag in de klas	Als ouders merken waar hun kinderen moeite mee hebben of verdrietig over zijn of extra hulp bij nodig hebben op school dan moeten zij dat ook aan kunnen geven bij de leerkracht
Ouders moeten er op letten dat het kind de eventuele huiswerktaken uitvoert	Het is goed dat een ouder een leerkracht stimuleert door de positieve dingen te benoemen
Vragen stellen	Veranderingen in gedrag overleggen
Leerkrachten hebben grote klassen, je zult als ouder dus actief betrokken moeten zijn	Eigen initiatief

10.3.2.3 COMMUNICATIETECHNIEKEN

Thema 5: Afstemming tussen thuis en op school

Ouders moeten de opvoeding van hun kind deels uit handen geven aan de leerkracht. De kinderen brengen een groot gedeelte van de dag op school door. Ouders vertrouwen er op dat een leerkracht weet wat er op school en op het schoolplein speelt. Uit het interview blijkt dat ouders inzien dat de leerkracht verantwoordelijk is op school en de ouders thuis. Wanneer je weet hoe een kind thuis en op school is dan kun je dat ook op elkaar afstemmen. Daarom is de communicatie ook zo belangrijk. Leerkrachten kennen de moeilijkheden van de kinderen en kunnen ze daar op school extra aandacht voor geven. Een ouder ziet die moeilijkheden niet altijd, omdat hij de ontwikkeling op school minder dichtbij meemaakt. Andersom heeft een leerkracht ook niet altijd door wat er gaande is en de ouder wel.

Kernwoorden en kernzinnen

Opvoeding van je kind ligt mede in de hand van een leerkracht	Leerkrachten weten wat er speelt op het schoolplein en in de klassen
Een groot gedeelte van de dag zijn ze toch op school	De leerkracht is verantwoordelijk voor het onderwijs
Leerkrachten kennen de moeilijkheden van een kind en kunnen extra begeleiding geven	Weten hoe het kind thuis en op school is
De leerkracht heeft niet altijd door wat er gaande is	

Thema 6: Verbetering in communicatie

Ouders zien verbetering in communicatie met leerkrachten vooral door het organiseren van een avond op school in het begin van het nieuwe jaar om ook kennis te maken met de leerkracht. Op die manier kennen de ouders de leerkracht al een beetje aan het begin van een nieuw schooljaar. Daarnaast vinden de meeste geïnterviewde ouders het fijn om mailcontact te onderhouden met de leerkracht. Het is een makkelijke en snelle manier om de leerkracht even op de hoogte te stellen van een bepaalde zaak.

Kernwoorden en kernzinnen

Een avond organiseren om kennis te maken met de leerkracht	Korte momenten voor ouders beschikbaar stellen
Een mailtje is zo gestuurd	

Thema 7: Verschil tussen grote en kleine scholen

Het verschil tussen grote en kleine scholen is inzichtelijker voor leerkrachten die op verschillende scholen hebben gewerkt dan voor ouders. Toch hebben een aantal ouders te maken gehad met kleine en grote scholen. Uit ervaring blijkt dan dat communicatie op een kleine school ook lastig blijft. De ouders van het interview ervaren het als prettig dat er meer persoonlijke aandacht is voor de kinderen en de ouders. Wanneer er in een klas dertig kinderen zitten zal dit niet kunnen. Daarnaast kennen leerkrachten en ouders elkaar al vaak, vooral als zij ook in de buurt van de school wonen. Leerkrachten kennen de thuissituaties in veel gevallen en kunnen daar rekening mee houden. De ouders van dit interview vinden dat prettig.

Kernwoorden en kernzinnen

Leerkrachten kennen vaak de thuissituatie van het kind op een kleine school	Er is meer persoonlijke aandacht op een kleine school
Op een kleine en op een grote school moet de communicatie even goed georganiseerd worden	Met dertig kinderen in de klas is de aandacht er wel maar niet zo persoonlijk als op een kleinere school
Hoe groter de school is hoe logger de communicatie is	Situatieafhankelijk
Ook op een kleine school blijft communicatie lastig	

11. CONCLUSIE, DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk wordt een conclusie getrokken op basis van de resultaten van het praktijkonderzoek die in het hoofdstuk 10 worden weergegeven. De onderzoeksvraag die centraal stond luidt: Wat hebben ouders en leerkrachten nodig om de samenwerking tussen beide partijen zo optimaal mogelijk te laten verlopen ten behoeve van het kind? Vervolgens komen de discussie en aanbevelingen.

11.1 CONCLUSIE

11.1.1 VERANTWOORDELIJKHEDEN

Het theorie- en praktijkonderzoek is steeds opgebouwd uit verschillende onderwerpen. Allereerst gaat het over de verantwoordelijkheden van leerkrachten en ouders. Aan de hand van de theorie zijn de meest belangrijke verantwoordelijkheden er uitgelicht. Uit de theorie bleek dat onderstaande verantwoordelijkheden voor leerkrachten en ouders het meest van belang waren.

Leerkrachten	
Informeren	Zich open en uitnodigend opstellen naar ouders toe
	Contacten leggen met ouders en deze contacten ook onderhouden
	Zorgen dat een ouder zich welkom voelt op de school
	Het verstrekken van de juiste informatie wat betreft de schoolprestaties en de ontwikkeling van de kinderen aan de ouders
Meedenken	Het stimuleren en bevorderen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie
	Inventariseren van de behoeften en mogelijkheden voor betrokkenheid van ouders in een groep
	Ouders de juiste sturing geven in wat leerkrachten van ouders verwachten
	Zorgen voor afstemming tussen thuis en op school en verwachtingen naar elkaar uitspreken om op een lijn te komen
Zorg voor kwaliteit	Zichzelf blijven professionaliseren
Ouders	
Meeleven	Op een waardevolle manier omgaan met loyaliteit die altijd zal blijven bestaan
Informeren	Kennen van kansen en bedreigingen voor het kind en het kind bescherming en veiligheid bieden
	Het innerlijk kennen van een kind en delen met de school waarbij de grens met privacy in evenwicht moet zijn
Meedenken	Zorgen voor het kind
	Grenzen stellen aan het kind

Uit het praktijkonderzoek blijkt dat ouders en leerkrachten hun verantwoordelijkheden vaak wel kennen, maar dat zij elkaar ook nodig hebben voor de afstemming thuis en op school. Die afstemming verloopt niet altijd soepel. Het praktijkonderzoek bevestigt dat vooral in hoofdstuk 10.3. De verantwoordelijkheden van leerkrachten die bij het onderdeel informeren horen komen terug in de observaties die zijn uitgevoerd tijdens de tienminutengesprekken en in de interviews die zijn gehouden met ouders en leerkrachten. De verantwoordelijkheden van leerkrachten die horen bij het onderwerp meedenken en zorg voor kwaliteit noemen de leerkrachten veelal zelf tijdens de interviews. Ouders zijn meer gericht op de directe zorg voor hun kind op school. Bij de verantwoordelijkheden van de ouders blijkt het onderwerp informeren erg belangrijk te zijn om de afstemming tussen thuis en op school te optimaliseren. Meeleven en meedenken zijn vooral de basis van de verantwoordelijkheden die ouders hebben.

11.1.2 COMPETENTIES

In het literatuuronderzoek zijn in hoofdstuk 4 en 5 belangrijke competenties van ouders en leerkrachten op een rij gezet. In het praktijkonderzoek is gekeken of deze competenties uit de literatuur ook overeenkomen met wat leerkrachten en ouders belangrijk vinden. Door deze competenties op het gebied van samenwerking en communicatie in beeld te brengen wordt duidelijk waaraan kan worden gewerkt om die samenwerking en communicatie te verbeteren. Uit het praktijkonderzoek blijken de volgende competenties vooral belangrijk voor ouders en leerkrachten. Het groeien in deze competenties is daarom nodig voor verbetering in samenwerking en communicatie tussen ouders en leerkrachten.

Leerkrachten	Ouders
Zelfinzicht	Integriteit
Nauwkeurigheid	Initiatief nemen
Samenwerking	Samenwerken

11.1.3 COMMUNICATIETECHNIEKEN

In het literatuuronderzoek zijn verschillende communicatietechnieken besproken om te kunnen inschatten of communicatietechnieken van waarde zijn voor de samenwerking en communicatie tussen ouders en leerkrachten. Tijdens de interviews is dat na een korte toelichting ook aan leerkrachten en ouders gevraagd. Uit de resultaten van dat interview blijkt dat communicatietechnieken van belang zijn, al moet daar bij leerkrachten en ouders verschillend mee worden omgegaan. De organisatie van een school kan communicatietechnieken inzetten voor leerkrachten door daaraan aandacht te besteden binnen het team. De school kan de ouder dat niet verplichten. Wel kan het vormgegeven worden door het organiseren van een ouder- of informatieavond. Wanneer dit wordt aangeboden op een school zullen leerkrachten en ouders de mogelijkheid krijgen om te groeien in een optimale communicatie. Daarbij maakt het niet zo zeer uit welke communicatietechnieken er worden gebruikt.

11.2 DISCUSSIE

Het onderwerp van dit afstudeeronderzoek is erg actueel. Er is veel onderzoek naar gedaan en de overheid besteedt er steeds meer aandacht aan. In de praktijk verloopt de communicatie tussen ouders en leerkrachten soms goed, maar te vaak verloopt het niet optimaal. Daarom heb ik onderzocht wat belangrijk is in de samenwerking tussen ouders en leerkrachten ten gunste van de ontwikkeling van het kind thuis en op school. Dat levert praktische adviezen op die ook wel in het verlengde liggen van de bestaande literatuur. Ik heb gekeken naar verantwoordelijkheden van leerkrachten en ouders, de competenties die daarbij van belang zijn en communicatietechnieken die ondersteuning kunnen bieden. Het is moeilijk om dat onderzoek beperkt te houden en te blijven bij het doel van het onderzoek. Iedere school gaat anders om met ouderbetrokkenheid waarbij hun identiteit bepalend is. Daarnaast is het moeilijk te bepalen wat we op dit moment kunnen verbeteren in een maatschappij waarin ouders steeds meer moeten werken en het misschien liever aan de school overlaten. Toch is het gelukt om hier een weg in te vinden. Dat heb ik gedaan door in de inleiding in hoofdstuk 1.2 de achtergrond van het theorieonderzoek te beschrijven. Dit gaat over alles waar ouders en leerkrachten mee te maken hebben en wat de opvoeding en ontwikkeling van het kind kan beïnvloeden. Ook het kind en zijn gedrag kan een studie op zich zijn. Daarom wordt het aangegeven in het model dat centraal staat in de literatuurstudie. Communicatie en samenwerking draaien ook om het kind en zijn gedrag, maar dat wordt niet specifiek uitgewerkt. De vraag blijft wat leerkrachten en ouders nodig hebben in de samenwerking met elkaar.

Het praktijkonderzoek heeft, door middel van de analyse en interpretatie van de observaties en interviews een beeld gegeven van welke competenties van invloed kunnen zijn voor leerkrachten en ouders om de communicatie en samenwerking tussen beiden te verbeteren.

Allereerst stuitte ik op het probleem hoe ik uit de literatuur kon bepalen welke competentieprofielen ik daar het beste voor kon gebruiken en hoe ik specifiek de competenties voor communicatie en samenwerking daar uit kon halen. Competenties zijn namelijk op vele gebieden en in verschillende vakken in te zetten. De opleiding tot leraar basisonderwijs gebruikt een competentiemal waarvan maar een klein deel gaat over de communicatie en samenwerking. Daarom wilde ik ook kijken naar andere competentieprofielen uit andere vakgebieden. Het hielp me om mijn onderzoeksvraag specifiek in gedachten te houden. In het praktijkonderzoek moest ik afwegen op welke manier ik deze competenties in de praktijk in beeld wilde krijgen. Dat was moeilijk, omdat ik alleen de mogelijkheid had om tijdens tienminutengesprekken observaties uit te voeren. Dit zijn gesprekken met een specifiek doel en lang niet altijd representatief voor de communicatie die er bestaat tussen ouders en leerkrachten. Vervolgens wilde ik weten wat ouders en leerkrachten missen in de communicatie met elkaar, omdat daar de verbeterpunten liggen. De moeilijkheid daarvan was dat het leek alsof ouders en leerkrachten elkaar moesten beoordelen op hun ervaring en professionaliteit, terwijl ik mij juist wilde richten op het positieve, namelijk wat ouders en leerkrachten nodig hebben voor een optimale samenwerking en communicatie. Daarop heb ik de vragen van het interview voor ouders in het praktijkonderzoek aangepast. Ook wilde ik er communicatietechnieken bij halen, omdat het er ook toe doet op welke manier iemand communiceert. Tijdens mijn studie merkte ik dat veelal dezelfde communicatietechnieken werden gebruikt voor het onderwijs en daarom wilde ik ook een stap verder zetten door andere communicatietechnieken te betrekken. Daarbij stuitte ik op het feit dat er vele communicatietechnieken bestaan en dat leerkrachten en ouders deze lang niet allemaal kennen. Dat maakte het observeren op communicatietechnieken moeilijk. Daarnaast kun je van leerkrachten verwachten dat zij zich ontwikkelen op het gebied van competenties en dat zij zich verdiepen in communicatietechnieken, maar voor ouders zou de school daar toch een andere invulling aan moeten geven. In de adviezen die in dit hoofdstuk worden gegeven wordt daar rekening mee gehouden omdat dit probleem aan ouders en leerkrachten zelf is voorgehouden. Als er wat verbeterd moet worden in samenwerking en communicatie tussen leerkrachten en ouders, moet dit toch van twee kanten komen.

11.2.1 BEPERKINGEN VAN HET ONDERZOEK

Een onderzoek doen op een kleine school betekent dat het aantal beschikbare leerkrachten en ouders ook veel lager is. Hierop moet het onderzoek worden aangepast. Door de aantallen observaties en interviews kan het onderzoek wel in twijfel worden gebracht. Wanneer er de mogelijkheid is om meer leerkrachten te betrekken bij een soortgelijk onderzoek zou ik daarvoor pleiten om een eerlijker beeld te verkrijgen. Daarnaast is de communicatie op een kleine school heel anders dan de communicatie op een grote school. Daarom zouden de uitkomsten van dit onderzoek anders geweest kunnen zijn wanneer het onderzoek uitgevoerd was op een grote school. Het onderzoek is een kwalitatieve analyse en er is deels gebruik gemaakt van participerende observatie, waarbij een tweede observant niet mogelijk was. Daarnaast heb ik weinig ervaring met het uitvoeren van kwalitatief onderzoek door middel van observatie en interview dat het onderzoek kan hebben beïnvloed.

11.2.2 VERVOLGONDERZOEK

Tijdens het praktijkonderzoek merkte ik dat het contact met ouders heel voorzichtig wordt aangepakt. Voor dit onderzoek had ik de medewerking van ouders nodig, maar dit moest vaak goedgekeurd worden door de school waarbij ze precies wilden weten wat ik aan ouders zou vragen. In de literatuur ben ik niet zo duidelijk tegengekomen dat de communicatie met ouders soms wat benauwd verloopt. Het lijkt of de school bang is voor te veel kritiek van ouders en dat de school dit op afstand probeert te houden. Tijdens het opzetten van mijn literatuuronderzoek

had ik niet voorzien dat dit zo naar voren zou komen. Voor een vervolgstudie is het dus belangrijk hier rekening mee te houden.

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn er bij mij verschillende vraagstukken/vragen gerezen. Allereerst heeft de samenleving waarin wij nu leven veel invloed op de samenwerking en communicatie. Dat is een gegeven. Je kunt dit beïnvloeden, maar niet veranderen. Het vraagstuk dat hieruit voortvloeit, zou kunnen zijn: Hoe kun je dit beïnvloeden en wat voor waarde heeft dit voor de school en de communicatie en samenwerking met ouders? Maatschappelijke achtergronden spelen een grote rol voor de keuzes die wij op dit moment maken. Het lijkt vanzelf te gaan, maar zijn wij ons hier ook bewust van?

Het tweede vraagstuk komt voort uit de theorie over competenties in hoofdstuk 4 en 5. In dit hoofdstuk wordt duidelijk welke competenties van ouders en leerkrachten belangrijk zijn voor de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Nu is de vraag die hieruit voortkomt als volgt: Hoe kunnen de belangrijke competenties voor de samenwerking tussen ouders en leerkrachten worden ontwikkeld, zodat zij optimaal kunnen worden ingezet?

Een derde vraagstuk dat vooral naar aanleiding van de interviews is gerezen gaat over de opleiding die leerkrachten krijgen om hun beroep uit te kunnen voeren. Velen met mij hebben in de opleiding informatie en oefening gemist in het omgaan met ouders. Ik zelf vind ook dat hier weinig aandacht aan is besteed. Dat is dan ook een reden geweest tot het schrijven van dit onderzoek. Ook tijdens de interviews met leerkrachten die langer geleden de opleiding hebben gevolgd wordt dat aangegeven. Zij geven aan dat de opleiding zich daarin wel ontwikkeld heeft, maar onvoldoende. Mijn vraagstuk is dan ook: Hoe kan de opleiding tot leerkracht meer begeleiding geven in het omgaan met ouders?

11.3 AANBEVELINGEN

Er werd in de literatuur in hoofdstuk 6 aandacht gegeven aan communicatietechnieken. Tijdens de interviews met ouders en leerkrachten die uitgewerkt zijn in hoofdstuk 10.3.1.5 en hoofdstuk 10.3.2.3 is gebleken dat aandacht voor communicatietechnieken van belang is voor de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Hieruit vloeien de volgende adviezen:

- Verdiep je als leerkracht in communicatietechnieken. Ze geven praktische tips voor het leiden van verschillende gesprekken;
- Geef als school aandacht aan communicatietechnieken in het team;
- Geef aandacht aan communicatietechnieken voor ouders door middel van een thema avond.
- Laat ouders merken dat samenwerking en communicatie met ouders onmisbaar is. Afhankelijk van de visie van de school geef je hier invulling aan.

Onderstaande aanbevelingen zijn vooral bedoeld voor leerkrachten. In de literatuur in hoofdstuk 2.5 staat dat de zorg voor kwaliteit en daarmee het professionaliseren van de leerkracht belangrijk is. Dit kwam ook terug tijdens het interview in hoofdstuk 10.3.1.1 en hoofdstuk 10.3.2.1. Uit de theorie in hoofdstuk 3 blijkt vooral dat ouders veel informatie hebben voor het kind en voor zijn ontwikkeling. In hoofdstuk 2 staat beschreven dat je als leerkracht vooral verantwoordelijk bent voor de ontwikkeling op school en daarvoor mag niets in de weg staan. Hieruit vloeien de volgende adviezen:

- Blijf jezelf als leerkracht ontwikkelen, ook op het gebied van samenwerking en communicatie. Stel doelen, probeer deze doelen te bereiken en evalueer op deze doelen;
- Probeer zo objectief mogelijk te kijken naar een situatie rondom een kind;
- Zie een ouder als bron van informatie die kan helpen bij de ontwikkeling van een kind op school.

In hoofdstuk 4 worden de competenties van leerkrachten beschreven. Daar hoort bij dat de leerkracht de professional is als het gaat om de ontwikkeling op school. Tijdens het interview dat is uitgewerkt in hoofdstuk 10.3.1.3 geven leerkrachten aan dat het een spanningsveld kan zijn, omdat ouders daar niet altijd even goed mee om kunnen gaan. Hieruit vloeien de volgende adviezen:

- Blijf de leerkracht zien als een professional. Zet je in voor een relatie die is gebaseerd op vertrouwen.
- Laat een leerkracht merken dat je de intentie hebt tot samenwerken.

12. BIBLIOGRAFIE

Literatuur

- Bakker, de, D. (2005). *Werken op een christelijke school*. Voorburg: Besturenraad.
- Bolks, T. (2011). *Professioneel communiceren met ouders*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Desforges, C., & Abouchar, A. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Queen's Printer.
- Epstein, J. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Westview: Boulder, CO.
- Hoover-Dempsey, K., Walker, J., Jones, K., & Reed, R. (2002). Teachers Involving Parents (TIP): Results of an In-Service Teacher Education Program for Enhancing Parental Involvement. *Teaching and Teacher Education*, 843-867.
- Kallenberg, T. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Omer, H. (2007). *Geweldloos verzet in gezinnen. Een nieuwe benadering van gewelddadig en zelfdestructief gedrag van kinderen en adolescenten*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Pas, v. d., A. (2006). *Handboek methodische ouderbegeleiding 1. Ouderbegeleiding als Methodiek*. Amsterdam: SWP.
- Pas, v. d., A. (2009). *Handboek Methodische Ouderbegeleiding 2. Naar een psychologie van ouderschap*. Amsterdam: SWP.
- Ready, R., & Burton, K. (2011). *NLP voor Dummies*. Amsterdam: Pearson Education Benelux bv. .
- Sande, v. d., M. (2010). De leerkracht als opvoeder tot ouderbetrokkenheid. In M. Hogenes, d. C. Booys, C. Gravestijn, & R. Diekstra, *De leerkracht als opvoeder*. Den Haag: Sdu Uitgevers bv.
- Verhoeven, J., Devos, G., Stassen, K., & Warmoes, V. (2003). *Ouders over scholen*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Vries, de, P. (2007). *Handboek ouders in de school*. Zwolle: De Boekentuin.
- Vries, de, P., Slijpen, M., & Slump, J. (2009). *De professionele leerkracht. Handboek voor de lerende leraar*. Amersfoort: CPS.

Websites

- Biemans, S. (2013). *Roos van Leary*. Opgeroepen op 4 januari 2013, van Carrièretijger: <http://www.carrièretijger.nl/functioneren/samenwerken/socialevaardigheden/beinvloeden/roos-van-leary>

Christelijke Hogeschool Ede. (2012, augustus 21). *CHE Christelijke Hogeschool Ede*. Opgeroepen op juni 24, 2013, van stagedocumenten vto en dto:
<https://extranet.che.nl/educatie/opleidingsvarianten/stage/default.aspx>

Cumps, J. (2007). *Meer dan woorden*. Opgeroepen op 17 juni 2013, van Hersenspingsels en buikverzinsels: <http://hersenspingselsenbuikverzinsels.blogspot.nl/2007/05/meer-dan-woorden.html>

Jongen, B. (2003). *Contextuele therapie*. Opgeroepen op 30 januari 2013, van HIVO Nieuwland: <http://hivonieuwland.tumblr.com/page/3>

Kennisnet. (2012). *Waarom moet ik iets aan ouderbetrokkenheid doen?* Opgeroepen op 1 januari 2013, van Kennisnet: <http://www.kennisnet.nl/themas/ouderbetrokkenheid/waarom-moet-ik-iets-aan-ouderbetrokkenheid-doen/>

Klaster, E. (2010). *Vraag en antwoord*. Opgeroepen op 21 december 2012, van Ouderbetrokkenheid.nl: <http://www.ouderbetrokkenheid.nl/faq.php>

Nieuwenhuis, M. (2010). *De roos van Leary: gedragsbeïnvloeding*. Opgeroepen op 4 januari 2013, van The Art of Management: http://123management.nl/0/030_cultuur/a300_cultuur_14_roos_van_leary.html

Psychologie. (2007). *Kleurenpsychologie - Betekenis Kleur Groen Blauw*. Opgeroepen op 10 januari 2013, van Mens en Samenleving: <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/4050-kleurenpsychologie-betekenis-kleur-groen-blauw.html>

Schouten, & Nelissen. (2012). *Competenties: de basis van uw ontwikkeling*. Opgeroepen op 4 januari 2013, van Schouten & Nelissen: <http://www.sn.nl/persoonlijke-ontwikkeling/competentiemodel.htm>

13. BIJLAGEN

Bijlage 1: Kennis maken met de ander

Bijlage 2: Acht snelle manieren om rapport aan te scherpen

Bijlage 3: Instrument observatieonderzoek

Bijlage 4: Instrument semigestructureerd onderzoek

Bijlage 5: Uitslag enquête onderzoek

Bijlage 6: Resultaten observatieonderzoek

13.1 BIJLAGE 1: KENNIS MAKEN MET DE ANDER

Deze bijlage hoort bij de theorie van NLP. Rapport is een belangrijke pijler binnen NLP en de vragen in deze bijlage kunnen bijdragen tot het opbouwen van rapport (Ready & Burton, 2011).

Via netwerken als Facebook en LinkedIn kun je al heel wat van de ander te weten komen. Ook dit kun je gebruiken bij deze vragenlijst om de ander beter te leren kennen en rapport op te bouwen.

Naam:

Bedrijf of groep:

1. Wat is je relatie tot deze persoon?
2. Hoe wil je de relatie met deze persoon graag wijzigen?
3. Welke impact zou dat op je hebben?
4. Welke impact zou dat op de andere persoon hebben?
5. Is het de moeite waard om er tijd en energie in te stoppen?
6. Onder welke druk staat deze persoon?
7. Wat is voor deze persoon op dit moment het belangrijkste?
8. Ken je mensen die met succes rapport met deze persoon hebben opgebouwd en met wie je kunt praten? Wie is dat? Wat kun je van die persoon leren?
9. Welke andere hulp kun je inroepen om rapport op te bouwen?
10. Welke ideeën heb je op dit moment om met deze relatie aan de slag te gaan? Wat is de eerste stap?

13.2 BIJLAGE 2: ACHT SNELLE MANIEREN OM RAPPORT AAN TE SCHERPEN

Ook in deze bijlage gaat het over NLP. Deze bijlage geeft tips om rapport aan te scherpen (Ready & Burton, 2011).

- Probeer oprecht te weten te komen wat voor de ander belangrijk is. Begin met anderen begrijpen in plaats van te verwachten dat ze eerst jou begrijpen.
- Luister naar de sleutelwoorden, favoriete uitdrukkingen en de manier van spreken die de ander hanteert en bouw deze subtiel in je eigen conversatie in.
- Ga na hoe iemand bij voorkeur met informatie omgaat. Is hij dol op details of wil hij alleen een totaalbeeld? Pas bij het spreken de hoeveelheid informatie aan die je overbrengt.
- Ontdek bij de ander de zintuigen die hij gebruikt in zijn woorden en ga aan de hand van visuele en auditieve woorden na welke representatiesystemen hij gebruikt. Je kunt dan soortgelijke woorden gebruiken tijdens de gesprekken met de ander.
- Adem in hetzelfde tempo als je gesprekspartner. Je kunt dat op een discrete manier doen door naar de hals en de borst te kijken om te zien wanneer de ander inademt en uitademt. Vervolgens pas je je eigen ademhaling aan.
- Zoek naar de intentie van de ander en let niet zozeer op wat de persoon zegt of doet. Misschien snapt hij niet alles, maar ga ervan uit dat hij zijn hart op de juiste plaats heeft.
- Pas ook je lichaamstaal, gebaren, klank van je stem en spreek snelheid aan.
- Respecteer de tijd, de energie, je favoriete partners en het geld van de ander. Dit zijn belangrijke hulpbronnen voor jou.

13.3 BIJLAGE 3: OUDERTEVREDENHEIDSONDERZOEK

In deze bijlage wordt een deel van de uitslag van een oudervragenlijst weergegeven. Tijdens het afnemen van deze vragenlijst konden leerkrachten en ouders scoren op een schaal van 1 t/m 4. Dat betekent dat het landelijk gemiddelde op het gebied van samenwerking tussen ouders en leerkrachten of de school over het algemeen goed scoort.

13.3.1 BASISVRAGENLIJST

	Op de Appelgaard	Landelijk
Informeren		
De manier van informeren stelt ouders in staat om een goed beeld te krijgen over de school en over de wederzijdse verwachtingen.	3,3	3,6
De informatie die de school geeft stelt ouders in staat om mee te leven en mee te denken.	3,3	3,4
De schoolleiding stemt de informatie zo veel mogelijk af op de wensen en behoeften van de ouders.	3	3,3
Meedenken		
De personeelsleden laten zich waar nodig informeren over de opvattingen en bevindingen van ouders over de ontwikkeling van hun kind op school en thuis.	4	3,6
De ouders/verzorgers van leerlingen worden betrokken bij de zorg aan hun kind.	4	3,6
De school ondersteunt de ouders bij de aanpak van hun kind thuis.	3,6	3,1
Meeleven		
Ouders krijgen de mogelijkheid zich betrokken te tonen bij de school.	3,4	3,5

13.3.2 OUDERVragenLIJST

	Op de Appelgaard	Landelijk
Zorg voor kwaliteit		
De ouders ervaren dat de school geïnteresseerd is hun mening.	3,3	3,2
De ouders zijn tevreden over hoe de school omgaat met klachten en kritiek.	3,3	3,1
Informeren		
De ouders ervaren dat de school hen tijdig, duidelijk en volledig informeert.	2,9	3,4
De ouders zijn tevreden over de manier waarop de school hen inzicht geeft in hoe de dingen gaan op school.	3,3	3,2
De ouders zijn tevreden over hoe de school rekening houdt met hun wensen en behoeften aan informatie.	3,1	3,2

Meedenken

De ouders zijn tevreden over hoe met hen wordt overlegd over de begeleiding van hun kind.	3,7	3,4
---	-----	-----

De ouders zijn tevreden over de mogelijkheid die ze krijgen om mee te denken over wat voor hun kind het beste is.	3,5	3,3
---	-----	-----

De ouders zijn tevreden over hoe leerkrachten met hen meedenken over de aanpak van hun kind thuis.	3,2	3,2
--	-----	-----

Meeleven

De ouders ervaren dat de school hen in staat stelt om mee te doen en mee te leven.	3,5	3,5
--	-----	-----

De ouders zijn tevreden over de mogelijkheden die de school hen biedt om mee te doen met schoolse activiteiten.	3,3	3,5
---	-----	-----

13.3.3 LEERKRACHTEN VRAGENLIJST

	Op de Appelgaard	Landelijk
--	-------------------------	------------------

Informereren

Het personeel is tevreden over de inhoud en de manier van informatieverstrekking aan ouders en verzorgers.	3,8	3,5
--	-----	-----

Het personeel is tevreden over de mate waarin bij de informatieverstrekking rekening gehouden wordt met wensen en verwachtingen van de ouders en verzorgers.	3,7	3,5
--	-----	-----

Het personeel is tevreden over de contactmogelijkheden die ouders en verzorgers geboden worden.	3,8	3,7
---	-----	-----

Meedenken

Het personeel is tevreden over de mate waarin ouders en verzorgers in de gelegenheid worden gesteld mee te denken over de begeleiding van hun kind in de groep.	3,6	3,3
---	-----	-----

Het personeel is tevreden over de mate waarin met ouders en verzorgers meegedacht wordt over de ondersteuning van het kind thuis.	3,6	3,4
---	-----	-----

Het personeel is tevreden over de inspanningen van de school om een goede samenwerking met ouders rondom het kind te bevorderen.	3,9	3,5
--	-----	-----

Meeleven

Het personeel is tevreden over de wijze waarop ouders en verzorgers zich inzetten voor de school.	3,2	3,3
---	-----	-----

Het personeel is tevreden over de mogelijkheden die de school ouders en verzorgers biedt om mee te doen met activiteiten van de school.	3,7	3,6
---	-----	-----

13.4 BIJLAGE 4: INSTRUMENT OBSERVATIEONDERZOEK

Onderdelen:	Score	
Competenties leerkracht		
Zelfinzicht	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Optreden	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Integriteit	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Empathie	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Samenwerking	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Probleemanalyse	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Nauwkeurigheid	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Oudergerichtheid	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Creativiteit	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Plannen en organiseren	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Competenties ouders		
Optreden	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Integriteit	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Assertiviteit	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Samenwerking	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Initiatief nemen	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Vasthoudendheid	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Doorzettingsvermogen	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
voortgangscontrole	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	
Communicatietechnieken NLP	Leerkracht	Ouder
Flexibiliteit	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Rapport	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Zintuiglijk bewustzijn	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Resultaatgericht denken	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Communicatietechnieken Roos van Leary	Leerkracht	Ouder
Leidend	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Helpend	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Meewerkend	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Afhankelijk	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Teruggetrokken	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Opstandig	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Offensief (wees bang voor mij)	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9
Concurrerend	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9	1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9

13.5 BIJLAGE 5: INSTRUMENT SEMIGESTRUCTUREERD INTERVIEW

Semigestructureerd interview leerkrachten

1. In hoeverre vind je communicatie tussen leerkracht en ouder belangrijk voor de ontwikkeling van het kind?
2. Hoe zou je als leerkracht/ouder willen werken aan de verbetering in communicatie?
3. Welke competenties die een leerkracht kan verwerven vind jij het belangrijkste? Welke minder belangrijk?
4. Welke competentie(s) van de leerkracht mis je, waarvan je denkt dat ze ten goede komen in de communicatie tussen leerkracht en ouder?
5. Welke competenties van ouders zijn van belang als het gaat om de communicatie met de leerkracht? Welke zijn minder belangrijk?
6. Welke belangrijke competentie(s) van ouders mis je op het observatieformulier? Het ziet er wel goed uit. Ik heb niet iets wat ik mis.
7. In hoeverre denk je dat communicatietechnieken bruikbaar zijn in de communicatie tussen leerkrachten en ouder?
8. In hoeverre heeft deze observatie invloed op de krimpende school/kleine school waar deze observatie is afgenomen?

Semigestructureerd interview ouders

1. In hoeverre vindt u de communicatie met de leerkracht van uw kind(eren) belangrijk voor de ontwikkeling van uw kind?
2. Welke verantwoordelijkheden moet de leerkracht volgens u nemen in de communicatie met u als ouder als het gaat om uw kind?
3. Welke verantwoordelijkheden hebt u als ouder in de communicatie met de leerkracht als het gaat om uw kind?
4. Hoe zou u verbetering in communicatie tussen leerkracht en ouder zien?
5. Is de communicatie op een kleine school anders dan op een grote school?

13.6 BIJLAGE 6: RESULTATEN OBSERVATIEONDERZOEK

Competenties (leerkracht)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Zelfinzicht	114	5,18	6	-	7	1,71
Optreden	166	7,55	7	7	1	0,60
Integriteit	186	8,45	8	8	3	0,43
Empathie	144	6,55	7	-	6	0,98
Samenwerking	140	6,36	7	7	7	1,21
Probleemanalyse	167	7,59	8	8	6	0,85
Nauwkeurigheid	168	7,64	8	8	3	0,68
Oudergerichtheid	166	7,55	8	8	6	0,74
Creativiteit	74	3,36	3,5	-	5	1,21
Plannen en organiseren	114	5,18	5,5	7	7	2

Competenties (Ouders)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Optreden	137	6,23	7	7	6	1,28
Integriteit	145	6,59	7	7	4	1,01
Assertiviteit	144	6,55	7	8	4	1,17
Samenwerking	144	6,55	7	7	5	1,07
Initiatief nemen	143	6,5	6,5	6	6	1,23
Vasthoudendheid	114	5,18	5,5	8	8	2,18
Doorzettingsvermogen	112	5,23	5,5	7	8	2,09
Voortgangscntrole	138	6,27	7	7	7	1,61

Communicatietechniek NLP (Leerkracht)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Flexibiliteit	143	6,5	7	7	4	0,91
Rapport	158	7,18	7	8	2	0,83
Zintuiglijk bewustzijn	153	6,95	7	7	3	0,71
Resultaatgericht denken	158	7,18	8	8	5	1,07

Communicatietechniek: NLP (Ouder)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Flexibiliteit	142	6,5	7	7	4	0,91
Rapport	154	7,18	7	8	2	0,83
Zintuiglijk bewustzijn	127	6,95	7	7	3	0,71
Resultaatgericht denken	139	7,18	8	8	5	1,07

Communicatietechniek: Roos van Leary (Leerkrachten)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Leidend	177	8,05	8	8	2	0,35
Helpend	165	7,5	7,5	7	1	0,5
Meewerkend	160	7,27	7	7	2	0,55
Afhankelijk	55	2,5	2	3	6	1,09
Teruggetrokken	22	1	1	1	0	0
Opstandig	26	1,18	1	1	3	0,33
Offensief	23	1,05	1	1	1	0,09
Concurrerend	34	1,55	1	1	4	0,84

Communicatietechniek: Roos van Leary (Ouder)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Leidend	121	5,5	6	7	6	1,36
Helpend	129	5,86	6	7	6	1,26
Meewerkend	165	7,5	8	8	4	0,86
Afhankelijk	113	5,14	5	4	7	1,69
Teruggetrokken	68	3,09	2	2	6	1,66
Opstandig	27	1,23	1	1	2	0,37
Offensief	23	1,05	1	1	1	0,09
Concurrerend	34	1,55	1	1	4	0,79

13.7 BIJLAGE 7: RESULTATEN OBSERVATIEONDERZOEK CONTROLEGROEP

Competenties leerkracht	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Zelfinzicht	35	7	7	7	2	0,4
Optreden	34	6,8	7	7	3	0,72
Integriteit	38	7,6	8	8	1	0,48
Empathie	36	7,2	7	-	2	0,64
Samenwerking	35	7	7	-	2	0,8
Probleemanalyse	33	6,6	6	6	2	0,72
Nauwkeurigheid	35	7	7	-	3	0,8
Oudergerichtheid	34	6,8	7	-	2	0,64
Creativiteit	27	5,4	5	-	5	1,68
Plannen en organiseren	36	7,2	7	-	2	0,64

Competenties Ouders	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Optreden	32	6,4	6	6	3	0,88
Integriteit	32	6,4	6	6	3	0,88
Assertiviteit	34	6,8	6	6	4	1,36
Samenwerking	32	6,4	6	-	3	1,28
Initiatief nemen	30	6	5	-	4	1,6
Vasthoudendheid	30	6	5	5	2	1,6
Doorzettingsvermogen	29	5,8	6	-	2	0,64
Voortgangscntrole	29	5,8	6	7	3	1,04

Communicatietechniek NLP (Leerkracht)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Flexibiliteit	36	7,2	7	7	1	0,32
Rapport	35	7	7	7	2	0,4
Zintuiglijk bewustzijn	36	7,2	7	-	2	0,64
Resultaatgericht denken	35	7	7	7	2	0,4

Communicatietechniek: NLP (Ouder)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Flexibiliteit	31	6,2	6	5	3	1,04
Rapport	29	5,8	5	5	3	0,96
Zintuiglijk bewustzijn	26	5,2	5	5	7	1,84
Resultaatgericht denken	34	6,8	7	8	3	1,04

Communicatietechniek: Roos van Leary (Leerkrachten)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Leidend	34	6,8	7	-	4	1,12
Helpend	38	7,6	8	8	1	0,48
Meewerkend	37	7,4	8	8	2	0,72
Afhankelijk	20	4	4	4	4	0,8
Teruggetrokken	10	2	2	2	2	0,4
Opstandig	15	3	2	2	4	1,2
Offensief	11	2,2	2	2	1	0,32
Concurrerend	8	1,6	2	2	1	0,32

Communicatietechniek: Roos van Leary (Ouders)	Totaal score	Gemiddelde	Mediaan	Modus	Spreiding	Gemiddelde deviatie
Leidend	20	4	4	-	3	0,8
Helpend	32	6,4	6	6	2	0,64
Meewerkend	33	6,6	6	6	2	0,72
Afhankelijk	22	4,4	4	4	6	1,44
Teruggetrokken	20	4	4	-	4	1,2
Opstandig	22	4,4	4	4	1	0,48
Offensief	14	2,8	2	2	3	0,96
Concurrerend	12	2,4	2	2	1	0,48